

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

De tertio humilitatis exercitio, quodin sui continua accusatione situm est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

*De tertio humilitatis exercitio, quod est, sui continua
in omnibus accusatio.*

C A P V T XX.

Sanctorum id esse proprium.

EX eo quod antè dictum, & in confesso est, nullam esse posse sine humilitate sanctitatem; humilitatis verò id proprium, vt neque bona sua videat, & plurima sibi etiamnum deesse, acutissimè verissimeque perspiciat: cum etiam virorum sanctorum id sit vnicum & ardentius desiderium, imperfectum omne deponere, perfectaque virtute decorari; quamdiu se nondum eò pertigisse vident, (& verò semper vident) tamdiu se tarditatis, negligentia, ingrati animi reos peragere non cessant. Estque istud exemplis aded certum, nullus vt fuerit qui non summopere & virtutis cuiuscumque iactantiam cauerit, & se semper in postremis, cum habuerit, cum haberi voluerit: *Iustus enim, vt loquitur Sapiens, prior est accusator sui: quasi iustitia sit proprium accusare semetipsum, illeque sit & iniustus, & gloria indebitè usurpator, qui peccator cum sit, iustitiam sibi vltro arrogat.* Itaque sanctissimus ille vir, qui pronuntiare de se audebat, *Ipse scit* Iob 23. *viam meam, & probauit me quasi aurum, quod per ignem transit. Vestigia eius secutus est pes meus; viam eius custodiui, & non declinaui ex ea. A mandatis labiorum eius non recessi,* c. 27. *& in sinu meo abscondi verba oris eius: neque reprehendit me cor meum in omni vita mea: huius tamè virtutis quam non sit oblitus, dilucidè confirmat, cum ait, Si abscon-* c. 31. *di quasi homo peccatum meum, & celauit in sinu meo iniquitatem meam.* Ecce, o vir Dei, o quisquis perfectionis amantior es, ecce quem sequi, quem imitari non pudeat, non pudeat humili confessione, minus rectè facta purgare: caue ne silentio, ne dissimulatione malis culpam tegere, quam veri enuntia voce malum aperire; caue, sagitta est in nocte perambulans, & à superbia pharetra specie recti prouolans, quoties animus opinione virtutis elatus, & bonam in animis proximorum, existimationem sui agnoscens, nimio opere timet ne quid reprehensione dignum à se profectum esse credatur.

At, inquis, scandalum vereor, malo exemplo esse formido. Equidem si de peccatis grauioribus & flagitijs ageretur, excusationi forsan esset locus; sed his immunem alloquor; cumque istis careas, vsque adeone pertimescendum putas, si vsquam imprudentius egisse, concitatori affectu impulsus esse, errasse, impigisse, offendisse, verbo dicam, homo fuisse censearis, talemque te esse fatearis? Estne, fuitne, hominum quisquam, solo Christo Domino, sanctaque eius matre

1. Ioan. 1.

sepositis, qui erroris, qui peccati omnis, vndiq; fuerit expers: Sãctẽ affero, qui in omnibus innoxius videri voluerit, is mihi longẽ veriũs in omnibus noxius esse credetur. Veritatis amore, nil sanctius: vitium omne falsitate, simulatione, mendacio suffarcinatur. Quare ille dilectus Deo scribebat, *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Quid ergo, si peccatum in nobis est, cur id fateri formidamus? ecce continuo vt à nobis id timoris depellat, addit, *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.* En confessionis, en accusationis sui mercedem præclaram: culpam diffiteris? culpa grauiore inuolueris: faceris, accusas? errori datur venia, iudex pronuntiat innocentem: parum est; eum etiam in virorum perfectorum numero collocat. Nec enim alio, quam planè diuino spiritu locutus fuisse credendus est Magnus ille Gregorius cum dixit de sancto

lib. 22. Mor. Iob, *Videatur vir iste cuiuslibet magnus in virtutibus suis, mihi certè sublimis apparet etiam in peccatis suis.* Mirentur in eo qui volunt, castitatis continentiam, mirentur integritatem iustitiae, mirentur viscera pietatis: ego in eo non minùs admiror confessionem humillimam peccatorum, quam tot sublimia gesta virtutum. Scio enim, quod per infirmitatem verecundiam, plerumq; grauioris est certaminis, commissa peccata prodere, quam non admissa vitare; & vnumquodq; malum quamuis robustius vitetur, tamen humiliter prodatur. Meritò igitur prouideq; vir quidam longo spiritualium rerum vsu probatus, cum interrogaretur quam potissimùm viam reperisset, qua perueniretur ad Deum; respondit, Hanc præ omnibus, vt seipsum homo in cunctis semper accuset. Cuius rei quanta sit vis, non ille pido apologo Abbas Pastor expressit, narrans virtutes omnes, ad quandam virtutis vnus domum, cum genitu commigrasse, nunc autem magna pace iunctis dexteris in simul habitare, quo fit vt qui extra domum eam virtutes quæsiuerit, frustra nitatur vano labore desudans; at quicumque ad eas eò loci adiuerit, expeditissima omnia sortiatur, eumq; vitrò ac parè certatim, virtutes primo inuitatu sequantur. Hic igitur interrogatus, quæ demum tanta illa, tamq; nobilis esset virtus, cuius vnus domus incoleretur à ceteris? Omnino, inquit, ea est, perennis & indefessa sui ipsius in omnibus accusatio, siue reprehensio. Hanc qui constanter, & ex ardenti intima humilitatis affectu exerceat, tranquillissima animi quiete, gaudioq; & solatio perfruens, in perfacilem virtutum omnium consecutionem veniet. At verò (vt idem vir sanctus pergens addebat) qui ab hac accusandi via declinauerit, etli innumeras, ac, si dicere liceat, infinitas virtutes possederit, numquam requiescet, semper affligetur, tandemq; suorum omnium laborum fructu excidet. Quæ sanè tam asseuerata viri in studio perfectionis exercitatissimi affirmatio, nobis quidem instar plurimarum probationum esse debet; quare nec addam plura, & ex ijs quæ dicta sunt ac dicentur, abundè stabiliri potest.

CAPVT

CAPVT XXI.

Improborum esse seipsos excusare.

Verè admodum scripsit B. Hieronymus; *Omnes homines, vitij nostris fauimus;* epist. 147.
 ac nescio an aliud vllum, penitiùs inolitum vitium nobis inhaerit: etenim
 cùm natura nostri peramantes simus, id omne quod fœdum, probrosum, & de-
 decoris est plenum, aut à nobis quantum datur amouemus, aut certè maculam
 quantum licuerit, eluimus, dissimulamus, obregimus: quo fit, vt, cùm eorūq; de-
 mētire nemo soleat, vt probrosa non putet quæ cum peccato, vel stoliditate, vel
 imprudentia sunt coniuncta, fermè imprudentiæ ac peccati à se suspiciōne tan-
 to sollicitiùs amoliat, quisque, quo clariùs id à se perpetrari non debuisset per-
 uiderit. Hoc facit stolidus & letalis pudor, quo non tam peccatorem esse, quàm
 videri pudet: atqui, vt verissimè D. Chrysostomus, erubescendum fuerat quan- to. 5. orat.
 do peccabatur, non quando nos pœnitet; sed cōtra quàm debuit, diabolus pec- 3. de pœnit.
 cato audaciam, pœnitentiæ affingit verecundiam, facitq; vt malum tanto altiùs
 penetrer, quo testiùs ne erumpere possit cauet. Grande quidem, attamen vt
 D. Gregorius Magnus loquitur, *vsitatum humani generis vitium est, latendo peccatum* 1. 22. Mor.
committere, & commissum negando abscondere, & conuictum defendendo multiplicare. Ex c. 9. seu 13.
 illo quippe lapsu primi hominis, *hæc augmenta nequitia ducimus, ex quo ipsam radicem traxi-*
mus culpa. Cùm enim legem sibi positam primus hominum parens temerare esset
 ausus, confestimq; audaciæ pœnas, rebellionis carnem exprobrante, sensisset; ad-
 ueniēte omnium inspectore Domino, erubuit, fugit, latuit, nisi potiùs, latere vo-
 luit, at non potuit: eumq; admissi facinoris argueretur, tenuit quod semel cœpe-
 rat, sui defendendi, & à se culpam amolendi institutum. quidem enim? *Mulier, in-*
quit, quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi deligno, & comedi. Sed & ipsa illa mu-
 lier, quasi eodem docta ludo, itidem à se culpam amouere, vel minuere saltem in
 alium traiciendo nititur, *Serpens decepit me, & comedi,* inquit. ô vanas & noxias
 nimiùm tergiuersationes! vt quid excusationes textitis in peccatis, nec videtis cur
 interroget, cur vrgeat vos Dominus? interimque serpētem non interrogare, sed
 damnare solum voluerit? *Mitigat iudicem pudor reorum, excitat pertinacia denegan-* Ambro 1. 2.
tium: deprehensam culpam qui tuetur, quid aliud quàm veteri nouam adiun- de Cain c. 9.
 git? ita Adam, ita Eua nouo se excusationis crimine obstrinxerunt, & in Deum
 ipsum peccati sui parrem obliquè retorquere conati sunt. Ille enim, *Mulier, in-*
quit, quam dedisti; hæc, Serpens quem creasti, ipse me seduxit: quasi vno ore
 dicerent, Præceptum posuisti, & eius violandi iramenta præbuiti: cur tanto-
 pere id fecisse damnemur, cuius efficiendi, per res eas quas tu ipse dedisti,
 nobis est & facultas & voluntas oblata? id perpetrasse si peccatum est, de-
 buitne

buitne ad id perpetrandum, ad moueri illecebra? Ecce quam pertinaciter peccatum peccato cumularunt; nos verò exinde superbissimorum parentum superior soboles, eandem ad vitia integenda, & mendacibus inuolucris obtexenda, procliuatatem hausimus: indeque id nobis mali accedit, vt tanto tardius & difficilius corrigamur, quanto ægius ad agnoscenda & fatenda mala nostra perducimur.

Primus enim ad sanandos animi morbos, maximeque necessarius gradus est, velle sanari: id autem velle non potest, qui prauo errore deceptus, morbos suos ipsammet, in d summam & solam, putat sanitatem. Quapropter capitalis humani generis hostis Satan, vel maxime nititur, ne mali nostri grauitatem agnoscamus, vt cæcata mentis acie, numquam ad iustitiæ splendorem conuertere liber oculos. Itaque & Samsoni, animo scilicet Solis instar virtute radianti, in suam potestatem redacto Philistæi, hoc est cinere peccatorumque tenebris conspersi, oculos effoderunt; & rex ille Babylonius perturbationem confuisionemque sonans, visionis pacis siue Hierosolymorum euerfor, sacrificiorum, sacrique templi impius erator, Sedeciam, hoc est iustum Domini, at longa iam obsidione superatum victumque, ad se iussit adduci, & in Reblatha, quæ rixam significat, excæcari. vbi enim melius? nec enim pax iuuijs, aut in impietate cæcis esse potest, propheta teste.

*Id hebraice sonant
hæc verba.*

Iob 41.

Hanc ipsam improbitatis vim atque naturam, non subtilius quam verius expressam tradit Magnus Gregorius, his de Leuiathan verbis, *Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus: vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedis per eas. Vna alteri adhærebunt, & tenentes se nequaquam separabuntur.* Sed & facile in eundem conspirant sensum, quæ proximè præcedunt: *Quis reuelabit faciem indumèri eius, & in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet: per gyrus dentium eius formido, quæ singula satis denotant, quam ægrè, ad latentis iniquitatis refectionem, perueniri queat. Quare aptissime dicitur, Corpus illius quasi scuta fusilia, quia omnes iniqui, ne ad se, corripitiuum verba, quasi iacula perueniant, eorumque deprehensa nudetur iniquitas, defensionum & variarum excusationum scuta obijciunt, multipliciter tergiversatione vtuntur, ramque sinuosè oblectris excusationum gyris facta sua inuoluunt, vt neque satis peruideri species externa, nec ad interiora penetrare possis. vnde & merito densatum compactumque squamis idem corpus dicitur: quippe squamæ lubricæ sunt, & imperfectè collucet, & non tota videntur, sed latiore & lucidiore sui parte extant, angustiore & obscuriore reconduntur: habentque omnes improbi quiddam in suis actionibus speciosum, quod vltro & affectatè in lucem proferant, quod reprehendentium asperitatem lauore & glabrie sua effugiat, partemque sui probrosiorem oculis suffurantes, id solum proferunt quod aliqua honesti imagine intuentium oculos possit fascinare. Et quoniam id quod defenditur placet, quod autem placet, a voluntate non expellitur, ideo quàm diu peccatum defendimus,*

dimus,

dimus, placet, & voluntati adheret: quare verissimè dicitur, *Nec spiraculum vite incedit per eas*, peccatorum excusationes; quomodo enim in eum vita penetraret, quem mortis amor totum occupat? squamis tegitur; & veritatis volante sagitta penetrari non potest. At verò si potente illa voce feriatur, quæ cedros confringit, desertum concutit, præparat ceruos; decidunt implexæ squamæ, omnique simulatione posita, simplex veritatis candor apparet; ideoq; forsan de quodam ab impietate reuocato scriptum legimus, *Ceciderunt quasi squamæ ab oculis eius*: ex eoque tempore, non tantum ab erroribus pristinis excusandis desijt, sed toto corporis animique nisu, sudoribus, laboribus, periculis plurimis, ad extremum usque spiritum, palam priora facta damnauit, & contraria omnia statuere, ipsius etiam vitæ prodigèntia, conatus est.

Quamdiu intra viscera residens morbus latet, vires ipso tempore acquirit, & sensim ad vitalia depascenda prorepit: at si deprehensum foras expuleris, continuo redintegrari quod tentatum fuerat, restitui quod ex parte deperditum, atq; ita singula ad suam reparata naturam redire senties. Enimvero id ipsum longe certius in morbis animi accidit, quos deprehendisse, dimidia ex parte sanasse est; accusatos foras prodere, iam expurgare, iam per sanare est. *Sic enim quisque inuenit gratiam apud Deum*, inquit D. Bernard. *si inuentus erit durus iudex in semetipsum*. Vel, vt alter, *ipsa nos apud districtum iudicem, accusatio nostra excusat*. quodque in alium finem protulit Cassianus, hinc maximè quadrat; *Illico vt patefacta fuerit confessio maligna, marcescit. & — serpens teterrimus velut è tenebroso ac subterraneo specu, confessionis virtute protractus ad lucem, & traductus quodammodo, & dehonestatus, abscedit*. Et hoc ipsum Serapionis cuiusdam, viri percelebris auctoritate ac exemplo confirmat: Hic enim cum perditu, intempestiuæ furtiuæque edacitati sic assueuisset, vt assuetudinis quodammodo tyrannide oppressus, quamuis gemens, & seipsum miserè lugens, iugum tamen, nec aunderet, nec posset excutere, iamq; immedicabili vitio laborare videretur; accidit vt Abbate Theona multa grauius copioseque, de gastrimargiæ vitio, in corona fratrum differente, Serapion conscientia redarguente perterritus, & sibi ea, Deo reuelante, dici putans, vberim profusus lacrymis, veniam postularet, & audientibus ceteris, sui ipsius accusator durus, inolitæ consuetudinis omne virus euomeret. Quid verò? sic accusasse, non tam accusasse, quam criminis absoluisse fuit, quod ipsum prodigiosus probauit euentus: quippe mox ad illa verba, obscura & foetida quædam flamma, ab ipso furti conscio & susceptore sinu erupit, cumque aliquamdiu cellam totam odore sulphureo complexerit, euauit: diceres demonem, accusatione sui, victum loco cedere. & re ipsa cessit: nam ex eo tempore, vt eiusdem Serapionis testimonio constat, ad eum est illius diabolicæ tyrannidis dominatio extincta, atque in perpetuum sepulta, vt ne vel sola quidem recordatione, eiusdem vitij cupiditate pulsari se senserit. Credas autem peruelim, hanc esse perpetuam, nec separabilem ab accusatione sui vim,

K k

qua,

Greg. l. 25.

cap. 7.

Collat. 2. c.

10.

Vide Iulius

apud Cass.

qua, si ex animo vsurpetur, mirè tentationum & viciositatum omnium robur eliditur.

C A P V T XXII.

Quibus in rebus nos ipsos accusare oporteat.

VTinam tam esset huius questionis vsus, quàm expedita responsio! verè etenim in rebus omnibus nos ipsos accusare, & possumus, & consultum est, & si non semper ore, at semper corde versare illud Prophetæ, *Peccatum meum contra me est semper*: contra me, id est è regione, & ex aduerso positum, ita ut quocumque me verterò, illius tamen molestissimam imaginem oculis incurstantem videam semper; vigilantì adstat, dormientem infestat, domi, foris, agèri, cessantì, vltò sese ingerit. quemadmodum enim illa quæ coloribus plurimum exstantibus expicta, & ad molestiam vel terrorem composita sunt, si propiùs ad oculos admota perseverant, non possunt, quin eos ad sui contuitum vehementer alliciant, aut etiam totos in se detineant: ita qui suorum peccatorum, seu induta cicatrice obductorum, seu vigente vulnere adhuc sanguinantium, scèditatem probè peruiderit, qui suam ipsius vilitatem, multiplicem ad mala plurima pronitatem, lapsus frequentissimos, honorum omnium egestatem, ingratissimum ad immensa beneficia diuina animum, perpetuam denique, & à natura congenitam, ad mala omnia prolapsionem, atque à melioribus auersionem, in se tantopere vigere deprehenderit, potestne malorum tam crudeliter infestantium obliuisci: tantæ miseriæ fontem, tantarum spurcitiarum fontinam, circumferre se, imò esse se perspiciens, potestne à sui detestatione cessare? potestne, aliquando non dicere, *Peccatum meum contra me est semper*? Potestne vllis adulationum, vel amore deceptorum laudibus, potestne rerum è voto succedentium, aut prudenter, & ex virtute gestarum frequentatis euentis, à sui accusatione perpetuanda retardari.

Crediderim equidem, non magis id posse fieri, quàm claudo vel cæco persuaderi possit, aut claudicationem aut cæcitatem esse depositam, quia vel equo vel curru impositi absque tardatione vel offensatione vlla, longius progredi, & celeritùs, quàm valentiores pedites, possint. Qui enim se ipsum ex ijs quæ antè diximus nouerit, quantumnis animaduertat se prudentia valere, eloquentia instructum, auctoritate pollentem, gerendis rebus industrium, ipso etiam Deo perbenigno & perfacili ad iusta sua desideria utentem: attamen longè sibi plurima abesse sentit, verissimeque toto cordis affectu Domino canit, *Imperfectum meum viderunt oculi tui: Tu scis Deus insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt abscondita. Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundùm multitudi-*

mem miserationum tuarum respice in me. Ego sum pauper & dolens: salus tua Deus suscepit me. Susceptum, creptum, donis tuis, Deus meus, ornatu myvident homines, & ecce id meis laudibus tribuunt, quod soli tuæ bonitati debuerant. Recedite à me, onerosi laudatores, parumne vobis est mentiri hominibus, nisi & mentiamini Deo meo? Narrauerunt mihi iniqui fabulationes; ego verò laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laudo: clamorem pauperis exaudiuit Dominus, & indignum non despexit: ideoque laudationem Domini loquetur os meum. Numquid gloriabitur securis contra eum qui fecat in ea? aut exaltabitur ferra contra eum à quo trahitur? quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui vsique lignum est. Istiusmodi si non vocibus, ac cogitationibus, abundat humile pectus; bonum omne, laudem omnem in Deum integerrimè refundit; at quòd in bonis decurtatum & mancum sit quiddam, malumque omne vnde cumque irruens, id verò sibi peccatisque suis meritò fert acceptum: his vnis proba consilia eueriti, calamitates importari, aduersa omnia iuuehi, diuinæ bonitatis elementiam in vindictam proritari, videt.

Videt, inquam, (vt alium quoque horum verborum sensum venemur) Peccata sua contra se semper: videt iniquitates, peccata, ingratitude, vitiositatem plurimam, veterum virtutum egestatem, fucata & adumbrata permulta, ingenti numero, quasi manu facta, instar hostilis exercitus, continuo in acie stare, inimicare, oppugnare, subuertere: nec habet quid circumqua; verius exclamet, quàm, Peccatum meum contra me est semper: semper contra me mea pugnat iniquitas, mihi semper nouas clades molitur; quocumque me vertero, adortur, inclamat, exterrèr, noua; que de peccatore posnas reposit. Hinc fit vt nunquam aliorum, sed sui semper solius sit accusator; suum vnus, & quidem nocentissimi; caput peti credat, quoties publicè priuatimue in homines Dei ira defæuit.

O miseram, inquis, vitam, tam anxifero timore vallatam! imò verò, ô præclaram securamque vitam, stabili moderatæ mentis tranquillitate perfruentem! nec enim vlla vera est, nisi in veritate tranquillitas: citò, fallax fictaque labaleunt, quid est aut verius aut certius, quàm sibi mala tribuentem, à solo diuini fontis profluvio bonum omne arcessere, indeque semoto omnis creaturæ contagio, quo purius, eo celtius, plenius, copiosius haurire? sed vbi fuerit de fiducia in Deum differendi locus, melius ista prebabitur: nunc est nobis in hac exercitatione pergendum, & minutim ad singulas eundum.

Curandum igitur, vt nusquam pedes, nusquam oculos, aures aut sensum & cogitationem in vllam inferamus, quin istic reperiamus, vnde nos meritò incusemus, nisi fortè ipsa rei natura vel grauitas, occupatæ mentis vigorem aliorum vertant, vt in intricatis, grauisque momenti negotijs, oratione, contemplatione, diuinorumque mysteriorum operatione contingit.

Atqui duobus modis nos ipsos accusandi materiam vestigare debemus:

Vno quidem, ex ea quam res animaduersæ præbent occasione, argumentum nos reprehendendi aptè comminiscens: Altero verò, malorum, defectuum ac imperfectionum variè per res plurimas diffusarum, causam omnem in nostra peccata conferentes; atque ita, vtroque quem antè notauimus sensu, quasi solemne carmen recinentes: Peccatum meum contra me est semper.

CAPVT XXIII.

Se ipsum ubique incusandi modus vnus.

IN priore modo, facilitatem & copiam suppeditabit ardens incitatio mentis, in omnem huius exercitationis occasionem excubantis: cum enim nec soli gloriam Dei enarrent cæli, nec sola pigritiæ vitium exprobrer formica, sed nos vndique erudiant omnia, & defixas humi mētes in sublime vocent; qui sibi, qui singulis rebus, haud incuriæ cogitationis perspicaciam applicuerit, is profectò quid sibi loquantur, quàm se grauius exstimulent, audiet.

Etenim cum Sol in tanta constantia, tanta rapiditate, cursum conficientem intueor; possumne, vel inconstantia meæ, vel lentitudinis arguendæ obliuiscer? Quid? nonne vniuersim omnibus, bonis & malis, summis & infimis, amicis Dei atque perduellibus, pariter lucet? ego verò & paucis benefacio, & hominum delectam habeo, pauperum contemtor, potentiorum obnoxius oblectuator, iniuriarum apprimè memor. Sol ecce, ex ortu suo tenebras omnes momento dissipat, rigentia fouet: at ego nec à me, nec ab aliis, erroris tenebras, vitiorum frigus amoueo, promoueo potius & implico. Sol vitam corporibus impertit: heu, nullius animam Deo meo feci viuere, tenebricosis potius operibus, exemplisque pessimis perdi. Calore suo fouet & auget corpora: tepore meo, virtutum ardorem sopio. Fœcundat solum, & prata terra que conuestit: at ego infœcundus sterileco: & alia eiusmodi plurima que conferre possum.

Cæli verò quàm multam mihi miseriam exprobrant! ecce omnibus enarrant gloriam Dei, quam factis & vitæ prauitate obscurare non vereor. Cælum à terra & corruptione remotissimum est; at ego totus, perituris harumce rerum amonibus & desideriis aestuo: angelorum, purissimarumque mentium cietur impullibus; at ego lutulentæ carnis, cupiditarumque prauarum perturbationibus transuersus abripior! non potuit cælorum celsitas superbum suis in orbibus sustinere Luciferum, sed inde præcipitem deuoluit; & ecce in hoc meo carneo terrenoque corpore, iactantia, elatio, superbia stabulantur! purissimi & mundissimi sunt cæli; at ego impuritatis & luxuriæ fœda & impurata sum cloaca! cæli æquabilitate summa ordinem suæ conuersionis obler-

uerit,

uant, numquam motori suo inobsequentes: heu quoties angelorum, & motorum meorum, hoc est Præsidium, non tantum nutibus, sed & imperiis, non tantum non obsecundo, sed obisto, sed in contraria despecto: in capite, in cauda draconum, in fraudis & consiliorum pessimorum machinatione nonnumquam inuolutor, eclipses & lucidarum virtutum obtenebrationes patior; leonem iræ; gemina vitia, luxuriam & gulam; retrogradum imprudentiæ cancrum, & istiusmodi monstra cælo afficta, non verè infixa, mihi verè & penitus insita deprehendo. quod autem in cælis nihil dispar, nihil sit confusum, inordinatum, sibi pugnans, ô quantopere meam ordinis peruersionem, actionum compugnantiam & inæqualitatem arguit! Stellas plurimas, vim quamdam, maximeque penetrantem efficaciam, intimo quasi sinu suo occultant cæli: at ego vanæ iactationis & gloriæ vile mancipium, & nihil intus recondo quod non effundam, & virtutis laxata compage suo robore vires destituta hæcescunt. En quot, præter cetera multa, nominibus, me ipsum, quoties cælum intuebor, accusandi seges præstet erit? quid? ut ad illud suspirem, excidere timeam, nihil dum tanto dignum præmio fecisse me indignum? quid noctium tenebræ, quid lucis diuinæ fulgor clamat? sed hæc indicasse, & per amplexum de corpore, oculisque semper exposito, paulò plura dixisse sufficiat. Progrediamur ad reliqua.

Quidni enim diffusus ille æther, vnde quaque perfiabilis & permeans, cælestium in inferiora illapsuum, & quodammodo impressionum vehiculum, multa mihi mala mea exprobranda in memoriam reuocet? nempe modò durum illabenti spiritui cor, modò varium & mutabile, modò nec pellucidum, & tenebris, niue, grandine, irarumque fulmine turgidum, modò graueolenti vitiorum peste letiferum, modò chimæris, vanis næque superbiæ fictis impressionibus, quasi quibusdam meteoris inumbratum, modò variè hinc inde luctantibus affectionum procellis luxatum; quidni sic, quidni sexcentis alijs modis, me mihi exproberet?

Si mare, si aquas cogito vel video; quidni ipse me compellere valeam? Heus tu, en quomodo tecum agitur; æquor vidèris, at profundo fidentes mergis, vnde cumque ventos incubantes admittis, & turbaris; hinc scopulos, ibi syrtes, istic vada vitiosus occultas; pisciculos ripis, pleno alueo cete grandia, hoc est minora vitia extimè quidem, at peccata grauiora intimo recessu mentis recondis; vbique tamen salax, amarus, inconstans: & quamuis septemplex ostia Nili, quamuis tot grandia diuinæ gratiæ dulcissima flumina, in te quotidie influant, numquam tamen tua illa nimia amarities edulcatur.

At ecce, Sole vapores sursum euocante dulcescunt, & in pluiam roresque pergratos eunt: nec dissimiliter percolata per terræ poros vnda maris,

in suaues & limpidos fontes exit. O si terrarum vilitate desprera, si caelestis patriæ exastuante desiderio, cupiditatem recidere, idque omne quod crassius est mentemque hebetat, exuere valeam! sed en aquas: vt in mare refluunt, pristinoque redduntur amator! verè, & mihi quoque prona est in deteriora prolapsio, sursum euolo, non nihil emundor, at mox ingenito pressus pondere, in ima deuoluor, cupiditatibus implicor, delicias parum probas consector, turgidis vanæ spei desiderijs effloror, curandisque terrenis rebus admistus, in vile lutum, quæ & putens cænum degenero.

Ad terras vbi me conuertero, nihil reperiam quod non mihi quidpiam exprobet: Si aut siccitate, aut æstu, aut neglectu sterilescunt, aut hispida sentibus horrescunt; si densior imber irruens, si atrocius impacta grandio, vel quæuis inimica tempestas maturescens, anni spem violenta deincepsuit, quam procliuè est, vt animi mei calamitates, & egestatem, quati in imagine expressas intuear? Adseribam, quod è Sulpitio, hæc scribenti memoria ingerit: *Boues ex Dial. 2. c. 11. parte præca depauperant, inquit, porci etiam nonnulla suffoderant, pars cetera que manebat illæsa, diuersis floribus quasi picta vernabat. Speciem, inquit Martinus, gerit illa coniugij, que pecore depauperata, etsi non penitus gratiam amisit herbarum, nullam tamen florum retinet dignitatem. Illa verò quam porci, pecora immunda, foderunt, fornicationis imaginem sæclam præterdit. Ceterum illa portio que nullam sensit iniuriam, gloriam virginitatis ostendit: herbis sæcunda luxuriat, fœmin ea fructus exuberant, & vltra omnem speciem distincta floribus, quasi gemmis micantibus ornata radiat. beata species & Deo digna! nihil enim virginitati est comparandum. ita ille, vnde videas hæc è rebus occurrentibus, pietati fouendæ cogitationes, viris sanctis perfamiliares fuisse: sed ad nostra. Si crebris iugis arduam, rupibus & saxis difficilem, si torrentium rapiditate, præcipitiorum immanitate regionem inuiam videro, si dolosis niuibus complanata pericula, si erraticos in euagante silua mæandros obleruo: non dissimiliter animi mei vitia enotabo, inenlabo, nempe superbix tumores, pertinaciæ asperitatem, cupiditatum impotentiam, profundum vitiorum inexhaustum, dolosæ virtutemque simularis naturæ altus, ac multipliciæ ne deprehendatur inuolucra. At verò vbi amænos, vernantes, fecundos, atque vndique videntes agros videro, eiusmodi esse debere animum meum, at non esse deplorabo: illi solum exitum, ipsa etiam viscera metallis & lapidibus frugifera sunt, ego verò foris & intus detrimentosus rotus, venientem calitus imbrem excipio, fructum non refero, maledicto proximus, procellæ & inextinguibili igni mox forsan additendus.*

Quid attinet singula terris infixæ persequi? herba omnes & arbores sursum germinant, cælumque qua possunt petunt: ego, cælo natus, deorsum feror, terris immergor, ac propè in sepelior. In illarum floribus, fructibus, seminibus, mirisque proprietatibus, quam multa me redarguunt! Quid in animantibus? cognoscit bos possessorem suum, suum tempus miluus, littora sua piscis, ha-

ben-

benique singula vnde in omnem partem eradi, & in cognitionem ac odium plurimorum vitiorum venire possimus. Nec dissimiliter res omnes, siue natura, siue arte constantes, aded conuenienter apreque mea mihi vitia exprobrant, ac si non ad aliud facta, vel tota prauitibus ac nequitijs meis propalands destinata forent. Ibone per singula? & serpentium venena, ferarum latibula, audaciam leonum, tigridum feritatem, vulpium astus, imbelliam ceruorum, porcorum ingluuiem, salacitatem passerum, chalybis duriciem, plumbi mollitiem, scoriae impuritatem, aeruginis perniciem, & id genus mala plurima, ad horum intuitum an mihi exprobrabo? an si quid boni rebus iisdem, aut ceteris adsit, vt puritas auro, candor argento, chalybi firmitas, docilitas cani, pieras ciconia, gratitudo leoni, prudentia serpenti, an & has & plures, a me abesse dotes lu-gebo: infinitum id esset, & vellicanda auri sedulae haec dicta sufficiant.

Id etiam perpetuum, quodque vehementer nos vrgeat, esse debet, vt meminimus, in illo formidabili & decretorio iudicij die, de rerum procreatarum vsu repositendam esse rationem. Quod igitur tunc vitio dabitur, an non iustam nuacnos accusandi materiam praebet? itaque de tempore incassum effluente, annis, mensibus & horis infrugiferis, me ipse reprehendam. Luce, virtutem simulo; tenebris, flagitia contego: victu ad intemperantiam, ieiunio ad iactantiam abutor: rerum abundantia, superbiam; penuria, impatientiam generat: luxam, commoda, cupiditatum mearum expletionem vnde quaque emendico; cumque singulae res & datae sint & facta, vt ex eis Creatorem docear, illumque tanto perfectius diligam, in eis tamen ipse me nimium completor & quaero; peruersoque illarum vsu, contra suum, quantum in me est, Creatorem, illas inuitas repugnantesque detorquens, nonne acerbas, in extremum illum iudicij diem, accusatrices mihi praepero? nonne rebus procreatis circumuestitus, & vndique circumdatus, quasi ex hoc nunc partim clamantium, partim accusandi formulam meditantium voces exaudire mihi videbor: meque ipse pariter accusando, veniam quam innocentia non possem, animi saltem summisione sperabo? Sed haec pauca de plurimis dicta sint, ad primum illum, & occurrentium rerum occasione se accusandi modum: ad alterum, qui malorum omnium causam in se confert, transeamus.

CAPVT XXIV.

Alter a se ipsum incusandi ratio.

EST haec, admodum propria, & ad aequabilitatem, ac mentis tranquillitatem maxime conducens: quam sedulo obseruare conabimur, tum in varijs naturae euentis, tum in hominum aliorum, & potissime nostris conatibus & factis.

Varios

Varios naturæ euentus voco, id quidquid publicè priuatimue solet accideret, ut est, exempli gratia, grandinatio, fulminatio, tempestates, inundatio, torrens æstus, sterilitas, fames, annonæ caritas, epidemici morbi, & pestilentia, ærugo segetum, arborum sideratio, cunctæque vel solo vel cælo calamitates inflictæ, atque cum iactura damnisque coniunctæ. Casus item varij naturaliter exorti, ut ruina subita, animantium internecio, & quæcumque permolestè solent accideret: hæc enim singula peccato meo, multo nimis, accepta feram.

At in ijs quæ spectant ad homines, aptior & potior huius accusationis nostri vis est collocanda, ita ut eorum omnium quæ, siue in rebus, siue in hominibus desiderantur, in nos vnos & culpam & causam conferamus. Si malè cessit consilium inritum; si offensior, iratior, implacatior quispiam est; si bellica vastatione, si hostili incurfu, si latrociniorum impunitate respublica turbatur: si vigescunt hæreses, mores deprauantur, à recto deficient plurimi: si lites, rixæ, odia, discissionesque defauiunt: si contentiones, homicidia, adulteria, & peccata multa, in nos iram Dei prouocant: quid longiore enumeratione est opus? si mihi contumeliæ irrogantur, affinguntur crimina, pœnæ inferuntur, plagæ, vulnera, mors denique intreatatur: quid melius possum, quàm ut in his omnibus, & in omni iniuria, cum viro quodam sancto, in hanc humilitatis vocem erumpam, *Peccata mea illum cogunt: ac propterea hæc mihi accidunt*: Verè, confulque grauitatis excreuere peccata mea, ut etiam ceteros exacerbent, aliosque quodammodo cogant, ad me iniurijs varijsque malis lacessendum, meritoque imò infra meritum puniendum.

p. 4. Vir. SS.
P.P.

Sed hoc, ad ipsa quoque minima, & sigillatim aptari debet; si quid curæ nostræ demandatum, quod non cedit ex voto; ut si discipuli, famuli, amici, subditi, quidquam secus quàm optaremus admittant, aduersi aliquid illis eueniat, à recto virtutis tramite exorbitent, in morbos incidant, morte rapiantur; id ego à peccatis meis profectum arbitror. Si labores, conatus, consilia, in irritum abeant, aut certè minus fructuosa sint, quid dicam, nisi Peccatum meum contra me est semper? si offendi vsquam, si impegi, si collapsus sum, si vitrum fregi, si memoria aut sermone lapsus sum, aut in quemcumque quomodocumque errorem incidi; quid, nisi Peccatum meum contra me est semper?

Plura non attexo, nec enim certo numero comprehendi possunt: sit nobis hic vsus commendatus, & materia deesse non poterit. Sentiemusque hinc pacem maximam in animo nostro, apud ceteros verò amabilitatem plurimam efflorescere. quam in rem iuuabit referre, quæ reprehendit in suorum quibusdam Doctores, & quam ratione meliore, correctæ vellet.

Do 7r. 7.

Venisse ad se olim duos è suis memorat, qui cum domi nescio quid rerum turbassent, rationem reddituri accedebant: atque en tibi ille qui maior erat, ait imperasse se quidpiam minori, ex quo confestim turbatus iunior fuit, quo viso, nec sibi se ab ira temperare potuisse; si enim, inquit, in me fidem &

cari-

caritatem habuisset, à me omnia cum fiducia & mansuetudine excepisset. At contrà iunior, Da veniam Pater, inquebat, hic mihi non est ex timore Dei locutus, sed vt qui ambiret imperare, ex quo existimo durius id mihi incidisse, nec potuisse me à memeripso id spei & fiduciæ in illum impetrare. En quomodo vterque alterum, neuter seipsum accusaret. Audi & alterum simile: Duo quidam, post iurgium, pœnitentiam ob læsam caritatem egerant, at nondum plene perfectæque consentiebant. Dicebat alter, videri sibi aliam non ex animo condonasse, & idcirco non plane posse confidere: alter verò, nondum penitus condonare se posse, cum alium viderit non remisisse offensam, nisi quia prior rogabatur. Vide si iniquum cogitationum prauarum turbinem? vides veterem iurgiorum hodiernorum imaginem? vides vt in omnem nos vertamus partem, quò nos expurgare, alios culpate possimus? At certè primus ille, se imperiorum nimium & auctoritatis affectatorem debuit edicere: alterum verò sibi persuadere oportuit, sibi cum caritate & fraterna dilectione imperari, se verò inobedientem, superbum, sine timore Dei, & temerarium alieni animi iudicem esse. Aliorum verò duorum etiam vterque sui accusator meritò esse debuerat, & alter quidem se ipsum reprehendere, quòd non sponte, & prior condonasset, eoque factum esset vt minorem sui fiduciam ostentaret; alter etiam sibi debuit vitio vertere, quòd priorem rogasse quasi pœniteret, ideoque non exiguam in corde suo superbiam & impatientiam occuleret. At in alios causam intorquere maluerunt. *Hinc fit*, inquit Dorotheus, *vt numquam proficiamus, numquam procedamus; conterentes omne vitæ nostræ tempus, computrescimus in cogitationibus nostris, belloque intestino nos inuicem lacepsimus. Vnusquisque etenim nostrum se iustum facit, labiturque quiuis ad quemcumque sine cura, sine custodia vlla suisipsum. Extorquet vnusquisque præcepta à proximo. Hinc fit vt neque ad bonum consuescamus. Cum enim paululum extanduerimus ira, omnia ex proximo volumus extorquere, accusamusque illum illico, & dicimus, sic agere eum debuisse; inclamamusque, quare ita non egerit? At cur non magis ipsi nobis imperamus? cur non accusamus nos ipsos potius, vt desides & negligentes in rebus nostris? Et mox: Aiebat D. Antonius esse hanc humani operis partem maximam, qua peccatum proprium in conspectu Dei ponit: qua nullum temptationum vitabit incursum, sed durabit semper dum vita spiritusque manebit. Hinc Patres & seniores nostros inuenimus, huius virtutis fuisse studiosissimos. Itaque ille, non immeritò à præcorum Patrum tanta perfectione nos desciuisse lugens.*

Vide igitur, carissime frater, vt Sanctorum æmulator, quàm hypocritarum imitator esse malis; hi enim peccatores esse volunt, videri nolunt; illi se peccatores esse nolunt, ac esse tacent, & quia in veritate stare cupiunt, quòd verum est fatentur, ac etiam sibi metuentes, nec suas latebras sibi satis exploratas habentes, & vndique multa se iniquitate circumdatos videntes, suis vndi-

dique se peccatis impugnari agnoscunt: humana iudicia pro nihilo ducunt, ad diuina contremiscunt, utque his absoluantur, istis condemnari desiderant: accusationibus impugnari, condemnationibus deprimi, humilitatis exercitium, crucisque Dominicæ experimentum esse credunt. Quapropter caueas factum tuum dictumque, à reprehendentium aut vellicantium moribus, vlla vquam occasione tuearis, aut subtrahas; imposita, licet falsò, licet graui, ne verbo, ne signo amoliaris; numquam culpæ vel munitionem, vel auertionem vllam tentare coneris: nec vllus vquam tibi sit, teipso durior exactor, aut index. Insuavis hæc est amoris proprio cantilena, sed certum de superbia trophæum, humilitatis corona, secura perfectionis adipiscendæ via.

*De vita
solit.*

Sed in Bernardo hunc locū concludam; *Obsecro fratres, inquit, non excusemus nos, sed accusemus nos & confiteamur. Et qui magni nominis vmbra, & personate quoddam figmentum perfectionis apud homines induimus; apud Deum, conscientia nostra cognoscit paupertatem, non vsquequaque recedamus à veritate, & veritas liberabit nos.* Et alio loco; *Volo vos non parcere vobis, sed accusare vosmetipsos quoties forte in vobis vel ad modicum tepere gratiam, virtutem languescere deprehenditis, sicut & ego pro huiusmodi metipsum accuso.* Hoc facere, hominis est, qui curiosus est circumspèctor sui, & scrutator vitæ suarum, ac studiorum, atque in omnibus suspectum semper habet arrogantia vitium ne surrepat. In veritate didici nil equè efficax esse ad gratiam promouendam, retinendam, recuperandam, quàm si omni tempore coram Deo, inueniaris non alium sapere, sed timere. Enimvero si tanti id esse momenti solet in ceteris, at vno in tempore maximè necessarium est, ibique si defuerit, hominem ego istum nil verebor afferere perfectioni & religioni esse prælanguidum: nempe si quando ex quacumque causa corripatur à Prælato, & lux ausit ipse esse assertor innocentia. quam in rem legendus omnino idem ille Sanctus homilia 42. in Cantica; vbi post exaggeratam eorum qui obiurgationi non acquiescunt improbitatem, *Vides, inquit, à quantis è regione malis, & se & nos liberat, qui correptus mansuetè responder, verecundè acquiescit, modestè obtemperat, humiliter confitetur? Huic ego animæ, in omnibus me profiteor debitorem, huic me ministrum & seruum, tamquam dignissima Domini mei sponsa, & quare vera dicere possit; Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis ascendens, perfusus circumquaque vicinis regionibus, ipsum quoque regium accubitum grata suauitate respergat. Ita ille.*

*Homil. 54.
in Cant.*

Cant. 1.

Et de hoc loco in libro de vita solitaria, ubi dicitur: Volo vos non parcere vobis, sed accusare vosmetipsos quoties forte in vobis vel ad modicum tepere gratiam, virtutem languescere deprehenditis, sicut & ego pro huiusmodi metipsum accuso. Hoc facere, hominis est, qui curiosus est circumspèctor sui, & scrutator vitæ suarum, ac studiorum, atque in omnibus suspectum semper habet arrogantia vitium ne surrepat. In veritate didici nil equè efficax esse ad gratiam promouendam, retinendam, recuperandam, quàm si omni tempore coram Deo, inueniaris non alium sapere, sed timere. Enimvero si tanti id esse momenti solet in ceteris, at vno in tempore maximè necessarium est, ibique si defuerit, hominem ego istum nil verebor afferere perfectioni & religioni esse prælanguidum: nempe si quando ex quacumque causa corripatur à Prælato, & lux ausit ipse esse assertor innocentia. quam in rem legendus omnino idem ille Sanctus homilia 42. in Cantica; vbi post exaggeratam eorum qui obiurgationi non acquiescunt improbitatem, Vides, inquit, à quantis è regione malis, & se & nos liberat, qui correptus mansuetè responder, verecundè acquiescit, modestè obtemperat, humiliter confitetur? Huic ego animæ, in omnibus me profiteor debitorem, huic me ministrum & seruum, tamquam dignissima Domini mei sponsa, & quare vera dicere possit; Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis ascendens, perfusus circumquaque vicinis regionibus, ipsum quoque regium accubitum grata suauitate respergat. Ita ille.

CAPVT XXV.

Qualis esse debeat accusatio sua?

Haec sunt, ait Magnus Gregor. verae humilitatis testimonia, & iniquitatem suam *Li. 22. c. 13.*
quemque cognoscere, & cognitam voce confessionis aperire. Et Dorotheus humili-
tatis esse filiam, sui ipsius perpetuam accusationem scribit: unde conficitur *doctr. 1.*
eam demum esse sui accusationem laudabilem atque frequentandam, quæ
à sincero humilitatis affectu ortum ducat, & de se non aliter loquatur, quam
in animo sentit.

Illustre quiddam, omnibusque suspiciendum virtus emicat, plurimumque
approbationis & amabilitatis comitari solet humilitatem; contra verò ex eo
quod vitiosum aut superbum est, tenebrosum quiddam, & horrois ac odij
plenum solet erumpere: inde fit ut lucem & publicum amet virtus, at vitium
latebras quærat, nisi si ementira specie virtutis, ex alienæ lucis imitatione splē-
dorem simulet: quod nonnumquam tam dolosè perficit, ut philantia sibi pa-
trocinante ne quidem sentiat dolus. Quod sanè præ ceteris, in sui accusatio-
ne obseruare licet, quam plurimi oretenus, at sincerè & ex animo fortasse vix
vnus vsurpat: cum enim scriptum esse, omniumque ore decantari sciant, Iustus
in principio accusator est sui; vltro in sui accusationem, non ut deprimantur,
sed ut extollantur excurrunt: ex accusatione purgationem, ex humilitate glo-
riam venantur, & ut quidam Sanctorum loquitur, *de confessione peccati ornari vo-*
lunt, non humiliari, & per accusationem suam, humiles appetunt videri, non esse. *D. Greg.*
l. 24. Mor.
c. 6. vel 12.

Non igitur cuius, non nostræ ipsorum assuetudini, nos peccatores dicenti,
credendum est; non estinquam, cur de humilitatis profectu nobis gratule-
mur, si quando ad nos accusandos erumpere non ægrè possumus: excutiendus
est animus, & curiosius explorandum, numquid cariosum aliquid & adulteri-
num sinceritati officiat. Ac primò quidem, ut accuratus ille cogitationum sua-
rum explorator Gregorius obseruauit, *Indicium verae confessionis est, si cum quisque* *Lib. 22.*
se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit. Quod si superbe defendi- *c. 10. seu 14.*
mus, liquet quia peccatores nos ex nobis fide dicebamus. Superbia quippe vitium est, ut
quod de se fateri quisque quasi sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab alijs dedignetur. Quod
alio loco dilucidius & paulo diffusius exponens, Peccatores, ait, se esse plerumque
confitentur, etiam qui se peccasse non credunt. Nam sapè contingit, ut passim se homines *Lib. 24.*
iniquos esse fateantur, sed cum peccata sua veraciter alijs arguentibus audiunt, defendunt
se summo opere atque innocentes videri conantur. Vnusquisque ergo cum talis est, si deli-
quisse se dicit, verè non dicit: quippe qui peccatorem se, non ex cordis intimo, sed verbo
tenus asserit. nam si confitendo peccatum, esse humilis veraciter appeteret, de perpetratio-

ne peccati arguentes se alios, non impugnet. Quæ quidem ut verissima, jã vsu propemodum assiduo deprehenduntur.

Et ut clariùs cognoscantur, animaduertendum quoque à quo, & quo animo, quibus audientibus obiecta videantur, & cuiusmodi illa sint. Si enim qui nos arguit, vir grauis & magnæ auctoritatis est; idque verè ex animo, præmeditatè, & quali sic omnino persuasus obiciat, hoc ægrè patietur, qui de se non idem sentiet, sibi que planè viluerit. Præterea, si obicitur iis audientibus, quos magni facimus, vel quorum in potestate sumus, merito que credendum est, propterea nos his vel illis munij arcendos, minori que in opinione apud eos esse futuros; profectò id non feret, nisi ille qui se, non tantum accusare, sed coram Deo suo condemnare consueuerit. Denique quædam sunt, in quibus facilè vel imperitiam, vel errorem, vel etiam peccatum agnoscimus. & hæc duplicis sunt generis, primum eorum, quæ parui ducimus, nec ad nos putamus propriè attinere, ut in artificiorum à nobis alienorum peritia, belli artibus, controuersa forensis Iuris causa, quando vite institutum ab his remotum sequimur: alterum eorum, quæ passim quibus hominum proborum atque prudentium, à se amoliri non solent, idque ferme, quòd nec ad eò graue censetur, & propè omnibus commune est, eo vitio laborare, aut saltem eas nonnumquam fuligine afflari; cuiusmodi sunt, si animum pluribus occupatum, aliquid præterierit, si minùs vbi que patiens, minùs humilis, laudis amore tangi dicaris. In huius vtriusque generis rebus vel accusare te ipsum, vel accusationem pati, nihil excelsi, nihil ardui continet. At sunt alia, quæ peculiarem quamdam nobis notam inurunt, idque in eo quod magni facimus, aut saltem quod magni facere, vulgò solent homines; hic igitur, humiliter accusare semetipsum, vel alienam reprehensionem ac improbationem æqui bonique consulere, humilitatis est, prædixerim, heroicæ.

Sin autem quæsieris, quæ illa sint, quibus tantoperè permouemur? non possum equidem aut numero, aut forma certa comprehendere; quot homines, hominum que status, tot ferme varij affectus vigent. Vniuersè dico, vnusquisque in rebus sibi commissis impiger, strenuus, peritus & solers videri vult, & quicumque in re, exercitio, vel arte vlla affectat excellere, numquam, nisi maximos fecerit in humilitate progressus, vel ipse in eo se accusabit, vel ab alijs reprehendi patienter feret: itaque neque concionator, in oratoria; neque Iuris peritus, in formulis; neque medicus, in curatione; neque philosophus, in dissertatione; neque artifex in ea quam proficitur arte reprehendi, neque vult quisquam in eis rebus tiro & imperitus putari, quarum præ ceteris peritiam ipse sibi vltro arrogat; qui comis, vrbanius, facetus in colloquijs haberi exoptat; is in comitæ rusticitatis damnari se iniquis animis accipiet. Quare si nos ipsos diligentius perserutemur, vel vnum vel plura deprehendemus,

demus, vbi nostros, nostra, vel nos ipsos perstringi, & minoris fieri nolumus.

Erit autem hic aculeus tanto acerbior, toleratuque difficilior, si nobis vel imperitiam vel errorem exprobrari viderimus, ab eo quem in eiusdem rei pertractatione patimur æmulum, vel cui superiores nos haberi volumus; vel si ab eo quidem non exprobratur, at is ab alijs nobis præfertur, aut etiam abrogato nobis munere demandato, id ipsum illi quasi peritiori traditur: vt si à concionandi, docendi, procurandi, regendi munere, improbata opera nostra remoueamur, alterique demandetur, qui parum sit in nos propensus, qui alia & diuersa omnia sit secururus, qui in speciem multa, pauca re ipsa vtiliter præter, sibi que tribuat quæ antea præclare confeceramus, ac nihilominus in omnium ore versetur, vigeat, floreat. Hic nihil de istius opinione, neque verbo, neque voluntate detrahare, de sua innocentia tacere, de suo iure, rebusque falsò sibi impositis silere, nec aliud quàm culpam semetipsum, impavidumque ac Deo soli fidentem, casus omnes excipere; hic, inquam, patientia Sanctorum, & victrice humilitate est opus.

Et quidem tunc sese potissimè effert, quando rebus ipsis premimur: fit enim nescio quo pacto, vt suæ existimationis retinentior animus, in aduersis, quàm in prosperis accusari, & in se calamitatis causam reici molestius ferat: siue quòd rebus quasi exacerbator, facilius irretetur; seu potius quòd acerbæ sortis casibus, quasi quodam vel rerum, vel impugnantis Dei testimonio rei peragi; contra verò, latiore sorte, cum rerum, tum ipsius Dei fauente calculo absolui videamur: quapropter, quoties aduersis premimur, insurgimus; & si fortunam non potuimus, at causam tamen videri volumus habere meliorem. Præuam istud est, nec tibi, carissime frater imitandum, nec est tui ipsius accusatio extra patiendi tempus, sed potius in eo vel maximè frequentanda. *Valde facile est, vt peccatorem se quisque, cum nihil pro peccato suo patitur, fateatur, inquit Diuus Gregorius. Securè videlicet .ib. 24. c. 6. iniquos nos dicimus, cum vindictam nullam de iniquitate sentimus. Nam peccato- ses nos quidem, in tranquillitate loquimur, sed cum de peccatis ipsis flagello interueniente corripimur, murmuramus. Cum tamen, vt paulò antè alleruit, Vnusquisque in flagello positus, minus adhuc peccata sua consideret, si vel tantum, vel amplius percussam se, quam merebatur existimat. Quis enim peccatorum suorum, vel multitudinem, vel grauitatem, pennis vllis æquari posse putet? quid enim est homo, qui iniquitatem quasi aquam bibit, nec est mundus, ipso etiam in vitæ limine, primo in ipso natiuitatis die? quàm multa exinde, seu aliena contraxit, seu propria parauit: dicat igitur, vereque & ex animo, & cum tremore dicat, quod magnus ille virtutum athleta dicere non erubuit, Peccauit, & verè deliquit: & vt eram dignus non recepi. Afflixit me, sed non sine misericordia Dominus; corripuit, sed patris & amantis, non iudicis & irati flagello corripuit: ideoque cum sponsa pariter cano, Trabe me, & in odorem vnguentorum tuorum curremus: Me, inquam, sponsa,*

Homil. 44. corripe, me exerce, me tenta, me trabe post te: quoniam ego in flagella paratus sum, & par-
 tens ad sustinendum: unguentum enim in plagis tuis, & in vulneratione sanita-
 tem reperiam. Quis virum sanctum Bernardum, tanta viræ innocentia, tot
 laboribus pro Dei gloria, Ecclesiæ pace, tam foriter & feliciter obitis, de sui
 corporis infirmitatibus acerbissimis loquentem audire, & à lacrymis temperate
 possit, quando fratres sic alloquitur? *Infirmas mea pausandum indicit, sicut &
 sæpe facit. Sed quid? Ego in flagella paratus sum, sciens me adhuc longè recipere impari
 meritis. Vapulem, sanè vapulem, ut malè operans, si forè verbera in merita reputentur:
 fortassis miserebitur flagellato, qui bonum in me non inuenit quod remuneret, spon-
 sus Ecclesiæ Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in se-
 cula. Amen.*

C A P V T XXVI.

Quo veritatis impulsu, nos ubique accusare possimus?

Cum diuersa nos ipsos accusandi genera recensuerimus, non potest in ips
 omnibus vna & eadem veritatis esse ratio, sed accedendum est ad singula,
 & quid in eis lateat edifferendum. Sic igitur nostri accusationem dispartiu-
 mus, ut quæ diximus, in triplicem rerum ordinem seu occasionem referri pos-
 sint; nempe si quacumque oblata, si alijs nos inquisantibus, si quouis in euen-
 tu, frustratione, peccato, & rebus aduersis, reperimus vnde in nos culpam con-
 feramus: quæ singula qua veritate nitantur, declarandum nobis est.

Et quidem, quod est quibusuis in sensum & oculos incurrentibus, occasione
 nos ipsos deprimendi, docendi, arguendi reperire possimus, non habet opinor
 res ista controuersia: quidquam, dum tantum, & ea quæ cap. 23. dixi, probè intel-
 ligantur, & veræ humilitatis desiderio flagrans animus, quæ ad eam conducant
 scrutari & sectari non pigritetur. Cumque nihil amplius iure desiderari posse
 putem, non est cur agam pluribus.

At in alijs duobus modis haud paulò plus obsecritatis lateret: nam, quod ad
 secundum attinet, quis nescit facillè accidere, ut reprehendentium feruor me-
 tas veritatis transiliat, ipsoque obiurgandi æstu veris fallæ permisceat: quid? quod,
 & facillè error intercedit, ut innocentem pro nocente habeas, & id vel aliorum
 criminatio conficta, vel probabilis aliqua, sed tamen fallæ coniectura persua-
 deat: dubia pro certis, coniectanea pro compertis, conficta pro factis, pronis ad
 deteriora credenda auribus, admittimus. Iam igitur, inquires, si ab alio, eius cri-
 minis aut erroris insimulor, à quo sum omnino alienissimus; si vehementer, &
 supra verum exaggeratur, quod erat alioqui leuissimum, ideoque toleratu per-
 difficile pœnæ iniunguntur; qui fieri potest, ut ego me, vnà cum increpantibus,
 illæsa veritate condemnem?

De

De perpeſſione harumce rerum, alius erit diſſerendi locus; nunc de veritate paucis; & primò quidem, veriffima Dorothei ſententia reſpondeo; *Profectò ſi ſe quis cum Dei timore diligenter examinet, numquam omnino ſe inſontem inueniet, videbitque vel factò, vel verbo, vel ſpecie, aliquam à ſe occaſionem datam. Quòd ſi in nullo horum ſe tunc ſontem inueniat, proſectò alio in tempore, vel eàdem, vel diſſimili in re peccauerit.* Tum igitur, quoties nihil nobis ipsis parcendo, reos nos eſſe comperimus, veritati erit conſentaneum, vt nos quoque grauiter iaculemus: nec in animum eam excuſationis vmbra admittemus, quali ſupra verum, error noſter modicus, in immenſum, ex inuidentiã augeatur: vbi enim, vel culpæ aliquid, vel ſaltem ſpeciem aliquam deprehendemus, (& vbi quæſo non deprehendemus, ſi ſeuerius inquirimus?) non eſt quod parcamus nobis, cum debeat eſſe perſpectiſſimum, perſpicaciùs alienis, quàm noſtris, & ſui amatoribus oculis, mala noſtra perideri. Ex quo id etiam conſicio, quod hîc valet plurimum; vt, quoties à tui amante, à Religioſo, à Præpoſito tuo, imò verò à quocumque, quem vitæ non omnino perditæ putes; alicuius non probè admiſſi facinoris argueris, id ſemper humiliter agnoſcas, credas non id illum à ſe vltro eſſe finxiſſe, ſed occaſione per te oblata in mentem eam tua opera veniſſe, cumque illo te pariter acculeſ potius, quàm argumentòſè ſuſpicionem eam à te amoliri coneris. Licet enim id ipſe non aduerteris, quidni tamen tibi potius, quàm illi de te, fidem abrogas? Et verò, quàm incurij ſumus noſtri obſeruatores? quàm multa nos præteruolant? quàm multorum dictorum factorumque non meminimus? quàm igitur procliuè & expeditum eſt, vt quamuis factum dictumue non meminerò, obiectanti tamen credam, minusque à me animaduerſum putem? Quòd ſi nulli harum exceptionum locum eſſe poſſe ſuſeris, ſed certo certius de falſitate obiecti criminis conſtare: neque verò in tanta rerum humanarum varietate, id accidere poſſe negauerim: tum nihilominus & patientiæ eſt exercitatio ſeruanda, tacendo, perferendo, de nemine conquerendo, non recriminando, non denique innocentie patrocina anxie ambiendo; ac etiam ſe ipſum, ſi non ob iſtud, ac certè generatim ob ſimilia aut diſſimilia multa peccata accuſandi locus eſt ſemper, quaſi ſi in opinionem eam, illorum promeritis inuecti fuerimus, eaque ſint quæ ſic merere puniri. Sed hæc vt ad tertium modum pertinent, ita nos ad eum vocant.

Vbi equidem longè grauiùs inſtantem te vrgentemque audire mihi videor: Eritne vt tot in rebus quæ improuiſò immeritis accidunt, ſe quiſquam verè poſſit accuſare, rerumque à ſe alieniſſimarum cauſas tamen in ſe comperire? & vt plurimum enumeratione acrior inſurgas; Itane, inquis, ſiue volenti, ſiue nolenti, imò fugienti & præcauti mihi quid inciderit, ſi quid etiam ceteris publicè, ſeu priuatim, calu, indultia, lenius, durius quomodolibet euenerit; eruntne hæc tam multa, tam diuerſa, vnius eiufdemque ſui accuſationis lance penſanda? & vbi que in rebus cõtrarius, vna & eadem, ſimplex ſibi conſtabit veritas; arden-

ti aestu torreantur infames agri, rigente gelu torpentia concrecant omnia, humusque glaciata feminibus neget exitum; bello, peste, fame ciuitates & regna atroci depopulatione vastentur; egone vt meis id tribuam peccatis? quis, id si fecero, non pro deridiculo habeat? Sed pergamus ad similia: si praematurè, mihi pergratus moritur amicus; si latrocinia, adulteria, factiones, & peccata graui impunè grassantur, si perditis, & à vera fide alienis hæreticis ex voto cedunt omnia, pertinacioresque erroribus adhærent, si quæ ad lætitiã comparabantur funestos exitus sortiuntur, optimorumque consiliorum deplorandi euentus existunt, si digni à reipublicæ Ecclesiæque gubernaculis amouentur, adinuentur indigni: si, in priuatis & singulorum erroribus, à sanatione medicus, à sectione phlebotomus, à lege Iureconsultus, ab artis præceptionibus artifex, imperitè recedit, denique in omni aberratione, frustratione, iactura, illato damno, eritne hoc in mei vnus caput congerendum? Quid? si abs Ecclesiæ hostibus in vinculis habeat, torqueat, & exquisitis tormentis de medio tollat, eritne hic quoque omnis in me vnus, peccatumque meum culpa conferenda?

Planè, quantum video, indulges animo, & prolixius obijcis, ac ita multa, vt non agrè possit eò referri, quidquid aliud humanitus occurrit; quæ si plenius explananda suscipiam, longius à proposito limite recedam; erit forsitan vbi aliquando id liceat; nunc paucis indicabo, vnde fiat satis.

Et quidem quod postremum attulisti, esserne tibi peccato tuo tribuendum, si in carcerem & mortem tuendæ fidei causa incideres? est mihi à ceteris planè seiungendum: tum enim gratiarum actioni locus est, gaudendumque, quod pro nomine Iesu te contumeliam pati donauerit Deus: & in rebus prosperè fluentibus, non est alius propriè se accusandi modus, quàm si vel peccatis tuis agnoscas fieri, vt angustiore aluèo profuant, quæ ruptis aggeribus vnde quaque diffusius exundassent; vel agnoscas fuisse quidem, ob peccata tua, vnde bona sua cohiberet Deus, at maluisse bonum Dominum misericordiam superexaltare iudicio, quare misericordias Domini & cantas, & cantabis in æternum. Qui affectus, longè est optimus, & eum per familiarem habeas opto.

In eis verò, quæ passim contingerent, frustrationibus, vel iacturis, & id genus erroribus, nihil vrgeò vt te incutes, nisi quæpiam ratione ad te spectant, vt sunt communia in tua repub. damna, vt Ecclesiæ res aduersæ: at si sunt qui ad te nihil attinent, quorumque nihil est quod in te redundet, nihil opus est vt calamitatum, quibus incurfarentur, te reum facias.

Iam, si in peccata tentationesque incurris, si à virtutum quas per optates consecutione arceri te sentis, ac propè inuitus cupiditatum vinculis implicaris: certè hîc satis patet, verissimè acclamari posse, Peccatum meum contra me est semper. Quòd si alios vel peccantes cernis, vel peccatis tenaciùs adhærescentes, vel etiam iniquitatem dominari, vt si hæresi inuestà, Catholica pellatur; idem quoque tibi potes recinerè, quasi si solum peccatum tuum, tantum sit, vt tanta pe-

na, & in ceteros redundante puniendum sit, vel certe (quod facilius suaderi potest) tantum sit eius pondus, vt ipsius ad ceterorum peccata accessione communis mensura compleatur, & in vindictam iusta diuinæ iustitiæ ira concitetur. Sed & quicumque perspicacius id contemplari voluerit, ita reperiet, vix esse peccatum vllum, quod non sit vel peccati pœna, vel propiore aut remotiore aliquo modo à peccato ortum ducat. & quis nescit ab vno ingrati animi vitio, gratiæ fontes obtuari, & peccati genus omne manare?

Quod autem ad res aduersas, consiliorum frustrationes, desideriorum aberrationes, & alia id genus attinet, pronunciat vniuersè Dorotheus: *Verè, quid quid patimur, ob delicta nostra patimur: at sancti viri passi sunt, vel ob Christi Iesu nomen; vel vt virtutem suam in lucem ederent, ad multorum vtilitatem; vel vt premium suū maius apud Deum fieret: de nobis autem infelicibus quomodo possumus hoc dicere, qui quotidie peccantes, & passionibus nostris vitiiisq; obsequentes, relinquimus viam rectam, quam patres nostri dixerunt in vera suis accusatione consistere?* Sed & D. Augustinus inquit, *Deus meus, vbiq; presens est, vbiq; totus, nusquam inclusus, qui possit adesse se- cretus, abesse non motus. Ille cum me aduersis rebus exagitat, aut merita examinat, aut peccata castigat, mercedemq; mihi aternam pro toleratis pie malis temporalibus seruat. Quare qui te Sanctorum numero inserere necdum audes, nihil est cur in quibusuis aduersis, peccatorum tuorum pœnas exigi, vel dubites, vel verearis agnoscere.*

Denique & potissimè, oportet vt hæc omnia diuinæ providentiæ seria contemplatione nitantur, quam nostri causa sic omnia dispensare credam, vt in omnibus, vel misericordiâ me alliciat, vel iustitiâ terreat, meque vnum in re- rum omnium ordine & spectet & velit; *Nec enim vniuersis deest cum disponit vnum, ait D. Gregor. nec vni deest, cum disponit vniuersos. Et, vt D. August. nihil fit visibiler & sensibiliter, quod non de interiore & inuisibili aula summi Imperatoris, aut iu- beatur, aut permittatur, secundum ineffabilem iustitiam prauorum atque pœnarum, gratiarum & retributionum, in ista totius creaturæ amplissima quadam immensaq; re- publica. Benè igitur animaduertère Sancti, aduersa omnia vel præteritis, vel præsentibus, vel futuris peccatis esse tribuenda; præteritis, vt purgentur; præsentibus, vt purgentur & expellantur; futuris, vt quæ immincebant arceantur, atque ita vbique dicere possumus, Peccatum meum contra me est semper. Ma- lo, vna etiam publicorum à nostris peccatis esse causam petendam, audi quàm affluenter D. Chrylost. *Cum reliqua nostra negotia, tum respublica malè geritur, quid causa est? Inopia, inquit, consilij. Imò nostrum peccatum, & errorum nostrorum vindicta, illa sursum deorsumq; omnia turbauit, omnis generis mala inuexit, hostes ad bellum armauit, nobisq; superiores effecit: non aliunde examen malorum in nos inunda- uit & irruit. Pergit que vir sanctus asserere, peccata nostra esse causam cur magi- stratus & duces imperitos nanciscamur, & eadè euentura etiam si sapientiores & sanctiores fuerint. Dein addit; *Sed quid ego cum vniuersus populus peccat, hoc euenire***

M m

v r g e o ?

vrgeo: cū & paucorū peccata, imò etiam vnius peccatū, eorum qui iuste res administrant, libertatem apud Deum impediāt: quod postquam latè probauit, concludit, Hoc igitur cū teneamus, quotiescumque aduersæ res nos affligunt & premunt, delictorum & scelerum nostrorum penas à nobis exigi statuamus: quotidieq; criminum nostrorum instituto examine, non alijs, sed nobis ipsis horum culpam acceptam feramus. En auctoritates omni exceptione maiores, quibus vt nihil detrahā, nihil super his addam.

C A P V T XXVII.

De quarto humilitatis exercitio, quod in rebus & officiis ad speciem vilibus versatur.

Solet in omni, non virtute tantū, sed arte, peritia & scientia obseruari, vt suis exercitationibus acquirantur quæ illarum propriæ sunt, eandemque naturam induunt: Mathematicus lineas, problemata, figurarumque demonstrationes cogitatione pertrahit: Medicus morbos, corporis partium firum, ciborum, succorum, temporum energiam dispicit: Miles equos, enses, arma pertractat: Iuris peritus legum scita, iura populorum, regionum mores, roboratæ vim consuetudinis, æquitati naturæ comparat. Denique argutatur Dialecticus, pangit versus Poëta, orationem meditatatur Orator. Quid igitur? annon fortia qui fortis, casta qui castus, humilia exercebit quicumque verè volēt esse humilis? Profectò id est vel maximè necessarium: cū enim superba naturæ propensione perpetuò vrgeamur, nisi contra edacem & assiduam torrentis istius alluionem humilitatis vallum obfirmauerimus, perfacile fiet vt pedetentim excessum corruat, totiq; superbia & vanitate exundante diffluamus. At si exercendæ humilitati, quasi nouo aggeri comportando insudauerimus, ita fiet vt quod antè partum fuit magna securitate seruare, & etiam quasi ex quadam frumentatione militari nouum commeatum magna nostra voluptate comportare possimus.

Hoc erat ipsum quod in præclara de humilitate oratione, Magnus docuit Basilii, quando inquirens, quam potissimè ratione ad salutarem humilitatem, pernicioso superbiæ tumore relicto, peruenire valeamus? Si, inquit, per omnia ipsam exercuerimus, & nihil neglexerimus, tanquam hinc aut inde damnum nos perpassuri. Hoc est, omni data quantulacumque eius exercendæ occasione, ne id neglectim prætere patiamur, ignaui scilicet naturæ torpore blandiente, & ex omni tenui illa exercitatione nihil damni emerfurum suadente; quibus profectò vocibus nequaquam accommodandæ sunt aures, sed per omnia vbi cumque dabitur exercenda humilitas. Rationem reddit his verbis: *Nam anima suis euadit similis studiis ac exercitijs, & ad ea que facit efformatur, ac coram quasi*

quasi figuram induit. Ideoque præcipit ibidem vir sanctus, vt habitus, vestitus, lectus, incessus, supellex, sermo, conuersatio, omnia denique sint ad humilitatem composita, eam redolere, & externa etiam specie præferre videantur. Et sancto illi viro Bernardo displicuere aliquando ædificia non satis humilitati consonantia, eiusque suæ opinionis causam reddit his verbis; *Conferunt non modicum interioribus nostris exteriora nostra, ad similitudinem mentis aptata & composita, & bono proposito, suo modo conuenientia.*

Lib. de vita
solis.

Sed quoniam ad S. Bernard. defleximus, addamus quid super hac re ita docet vt præteriri, multoque magis ignorari non debeat. Itaigitur epist. 87. ad Ogerium quemdam scribit; *Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, lectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugas humiliationis. Nam, si non pateris humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi. Prodest itaque mihi meam insipientiam sciri, & à scientibus iure confundi, cui sapè contigit à nescientibus iniuste laudari.* Et trigesima quarta homilia in Cantica docet, *Maxima, nisi humilitatis merito minime obtineri, ideoque eum qui prouehendus est, correptione humiliari.* Tu ergo, inquit, cum te humiliari videris, habeto id signum, in bonum omnino argumentum gratia propinquantis, nempe, vt mox docet, si & patienter & libenter te humiliaueris: *Est enim humilis, vt ait, qui humiliationem conuertit in humilitatem, & ipse est qui dicit Deo; Bonum mihi est, quod humiliasti me.* Sunt enim ex D. Bernardi sententia, qui humiliantur inuiti, idque iniquè ferunt, remurmurant, indignantur: qui profecto, stultè admodum rem magno opere frugiferam correptionem, cum sibi habere cogantur, quod amarum est gustant, & reuoluendo regustant; quod suaue, quod vile, & solatij plenum esset, id à se improuidè atque pertinaciter respuunt; quin, quod miserum est, pœnis istis, pernicaci animo toleratis, nouas, easque grauiiores pœnas commerentur. Igitur, sic humiliari, pessimum est, non rei tamen, sed hominis vitio. At sunt, qui molestè quidem id ferunt, quantumque licet declinant, se tamen intra rationis gyrum continent, tantumque vi animi à se ipsis impetrant, vt saltem patienter ferant, & abs eo quod iustum, Deoque placitum est, non recedant. Sed horum humiliationem, nondum sibi, nondum Deo ad plenum satisfacere asserit S. Bernard. Vult præterea vt ametur, vt magni instar beneficij eum gaudio, & sancta gloriatione cupidè admittatur: iuxta eum qui docet, *Glorietur frater humilis, in exaltatione sua;* eumque qui dixit, *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis.* ad eum in humiliatione, non tantum patienter ferre, sed magis, libenter gloriari voluit. De quo viro, eique similibus, *Generalem, inquit Bernardus, audi regulam: Omnis qui se humiliat, exaltabitur.* Significat profecto non omnem exaltandam esse humiliationem, sed eam tantum qua de voluntate venit, non ex tristitia, nec ex necessitate. Nec enim per contrarium, omnis qui exaltatur, humiliandus erit; sed tantum qui se exaltat, humiliabitur; nimirum ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, sed qui sponte se humiliat, exaltabitur; vtique ob meritum voluntatis. Esto enim

Jacob. 1.
2. Cor. 11.

Mm 2

quod

quod d' humilitatis materia per alium ministratur, verbi gratia, probra, damna, supplicia: non tamen idcirco rectè, ab alio quàm à semetipso, humiliatus ille dicitur, qui illa omnia, tacita & lata conscientia, causa Dei subeunda decreuerit.

Qua è doctrina, verè diuinitus afflata, intelligimus, quantum nobis ex omni aduerso euentu commodi, quantum pariter incommodi si velimus affulgeat: si enim indignabundè vel nostram sortem, vel hominum, aut rerum iniquitatem inculamus, quid aliud, quàm nos, non ista, sed potiùs, honoratiora, optatiora meruisse iactamus, ipsi nos extollimus, atque idcirco, (quod ex modò dictis sequitur) Deum superbiæ vindicem, vt nos iteratò, & grauiùs afflctos deprimat, iritamus? At verò, si id omne quod euenerit, placabili & æqua mente excipimus, nosque solos, quod superiore capite dixi, inculantes, Deum nostrum in omnibus laudamus, nostraq; omnia desideria, sanctissimæ eius prouidentia iudicij conformamus, quid restat quàm vt humiles, si non exalter (id enim spectare non debemus) at certè roborer, soletur, eripiat periculis, & securos æterni seruet Deus? Sed his, quorum suus fuit autea locus, omissis; id in præsens animaduertamus, quantum opere conferat, humiliationem omnem, siue vltro oblatam, siue sponte quæsitam, cupidè amplecti, velut efficacissimam conciliatricem, & omnis diuinæ gratiæ pronubam. Si enim virtutum atque gratiarum mater est humilitas, humilitatis verò procreatrix est humiliatio, necesse omnino est vt ab ipsa quoque humiliatione omnis gratia, & virtus omnis emanet.

Amandum igitur nobis est, quidquid eam redolet, & fugienda omnia que iactantiam, affectationem, fastum aut superbiam præferunt, cuiusmodi multa in superioribus enumerauimus. Pia quadam, & absque inuidentia, æmulatione leniter tangamur in eos, qui abiectiora, & in speciem viliora exercent, beatos illos ex animo credamus, mentisq; tranquillitate seruata, tum ad eandem, si obtingeret, sortem subeundam semper parati simus, tum ad eam, vbi consultum fuerit, postulandam ac impetrandam, gnauius incumbamus.

C A P V T XXVIII.

Quæ ista sint viliora, & quibus animis vsurpanda?

QVOD si, quæ sint humiliora ista nominatim quæsiueris? docebit hoc ipse humilitatis amor, qui sibi congenita & similia, facilè & subtiliter aucupabitur: sunt enim in varijs institutis varia, sed & nationes ac regiones, suam etiam hinc varietatem pariunt. Quod in commune nobis, hac in Societate, vsa venite queat, obseruari facilè potest ex ijs quæ in B. P. Ignatij, Xauerij, Borgiæ, Gasparis, & huiusmodi virorum rebus gestis memoriæ tradita sunt, nihilque vel consultius, vel efficacius mihi videtur, quàm ad eorum imitationem remittere. In ijs

autem obseruabitur, respuisse semper, quantum in ipsis fuit, quidquid speciosius, magnificentius, magisque esset ad plausum; at obscuriora & depressiora omnia cupidè lectatos, frequenter carceres, pauperes, nosocomia triuisse, pueros, rudemque plebem, & agrestes salutari doctrina libentiùs imbuisse, trita pænula, habituque pauperimo esse vfos, domi abiectissima ministeria toties vsurpasse, quoties vrgentiora negotia ferrent; ac vt sapiùs ferrent, multa cura, humiliorumque cupiditate perfecisse.

De aliorum Religiosorum exemplis, quæ multa sunt, taceo; sed sunt ista domestica, quæ acriter ad eadem stimulare debent, eoque acriùs, quòd neminem, seu in Societate nostra, seu in aliis Ordinibus opinione sanctitatis altius euectum legimus, qui non adhæc, pro suæ Religionis instituto, abiectiora propensior fuerit. Quod non aliunde profectum putem, quàm ex eo quòd sine vera humilitate, non est vera sanctitas; non est autem vera humilitas, vbi non est verus rerum humiliorum amor; cumque verus amor nequaquam sit otiosus, & ad id quod amat, vehementer impellat, ibi deerit humiliorum amor, vbi eorum exercitatio deerit; vnde conficitur, & sanctitatem, & humilitatem pariter quoque defuturam.

Contundenda igitur est superba nostra præcellentium rerum appetentia, crebraque humiliorum cogitatione, desiderio atque tractatione faciendum, vt quod natura asperius, id assuetudo lenius reddat. Quare optimè D. Basilii præcipit, *Decet pietatis cultorem, viliora etiam opera, magno cum studio, magna-
que animi alacritate suscipere; scientem, eorum quæ Dei causa sunt, nihil esse minutum, sed grande, & spirituale, & eiusmodi quod calum nobis & præmia caelestia conciliat. Ita-
que etiam si iumenta oneraria ad communem vtilitatem sequi nos oporteat, reluctari non conuenit. Siquidem in mentem venire debet, Apostolorum, qui Domino pullum ad-
ducere iubenti promptè obediuerunt, & reputemus, etiam eos quorum causa iumenta du-
cenda suscepimus, fratres esse Saluatoris, benevolentiamque, & studium ipsis impensum, in ipsum Saluatorem redundare, qui dixerit, Quod vni ex his meis fratribus minimis feci-
stis, mihi fecistis. Quod, si verum est, de quouis cuius bene factum, quanto magis de bene er-
ga Sanctos factum? Et mox; Porro si aliquod abiectius munus exercendum sit, scire con-
uenit, Saluatorem quoque ipsum discipulis ministrasse, & abiectiora opera facere, non recusasse; magnumque homini esse, si Dei imitator existat, dum per humilia hæc in excelsi-
tatem imitationis istius ascendat: quis enim de cetero ausit humile id vocare, quod ipse
Deus non recusauit attingere? Quod argumentum, velut admodum vrgens, la-
tius & eleganter à Magno Leone pertractatur, quando inter cetera ita lo-
quitur; *Cruce Christi, quæ saluandis est impensa mortalibus, & sacramentum est, &
exemplum. Sacramentum, quo virtus impletur diuina; exemplum, quo deuotio incita-
tur humana: quoniam captiuitatis iugo erutis, etiam hoc præstat redemptio, vt eam se-
qui possit imitatio. Nam si mundana sapientia ita in suis gloriatur erroribus, vt quem
sibi ducem elegerit, eius opiniones, & mores, atque omnia instituta sectetur: qua nobis
erit**

Constit.
c. 24.

Homil. 2. de
resurr.

Philip. 2.

Tom. 2.
Bibl. PP.
orat. de
hum.

erit communio nominis Christi, nisi ut ei inseparabiliter uniamur, qui est, ut ipse insinuavit, via, veritas, & vita: Via scilicet conuersationis sanctæ, veritas, doctrina diuinæ, & vita, beatitudinis sempiternæ. Inde interiectis nonnullis cum illa S. Apostoli verba retulisset, Hoc sentite in vobis quod & in Christo Iesu: addit, Si magna pietatis sacramentum intelligitis, & quod pro salute humani generis vnigenitus Dei filius gessit aduertitis, hoc sentite in vobis quod & in Christo Iesu, cuius humilitas nulli aspernanda diuitum, nulli est erubescenda nobilium. Nec enim in tantum prouehi potest qualibet felicitas humana fastigium, ut aestimet sibi pudendum, quod manens Deus in forma Dei, Deus non est arbitratus indignum. Vnde & B. Nonatus, Aduersarius non vincitur nisi humilitate, & caritate: quia & ipse D. N. Iesus Christus non vicisset diabolum, nisi humilitate & caritate: quare nos, propter nosmetipsos, humilitatem recusamus. Via ergo salutis, non est nobis peruia, nisi humilitas.

Optimum igitur, & ex horum sanctorum Patrum mente, humilitatis condimentum fuerit, intueri in ipsummet Dominum nostrum Iesum Christum pro nobis tantopere humiliatum: maxime verò, si eum eadem & similia viliora peragentem, diuinisque illis manibus pertractantem contemplerur: cum enim Apostolorum, Iudæque proditoris pedes uerit, & de se sit professus, Venit filius hominis, non ministrari, sed ministrare, & neget multa illum, & sapiens famularia munia obuiisse, ægrotorum compotuisse lectos, expurgasse sordes, cibos apparasse, mundasse domum, supellectilem instruxisse, & subinde res varias humeris comportasse, laboreque ac sudore multo, alacritate magna, cum Apostolis, tam aliis egenis necessaria ministrasse? Quid? quod eundem Deum ac Dominum nostrum, supremum omnium Imperatorem, nobis, etiam nunc, comitem, eademque simul exercentem, intueri merito possumus? quippe, licet in excelsis habitet, familiarius tamen cum humilibus conuersatur, & ad humiliorum exercitium desideria instigat, & vires porrigit, & gratiam præfens præstat, cumque in ipso & per ipsam id fiat, profectò non sine ipso, sed vel maxime vna cum ipso, ipsoque quodammodo collaborante peragitur. Ingens equidem solacium, stimulus acer, Christum sibi, actionum earundem participem & socium habere. Quod licet de aliarum virtutum exercitio dici queat, hic tamen ideo magis & proprie, quod hæc est eius propria & singularis virtus, quam præcipue nos docuit, qua vel maxime delectatur.

CAPVT XXIX.

Sitne vltro ad vtiliora prouolandum?

Sed hinc mihi negotium facessit auctor, quem in ascetica doctrina maximi scio, Dorotheus; qui doctrina 21. super hac re ita pronunciat: *Currere sua sponte ad vilia exercitia, nullius profectus est, quin potius inanis gloria. Sed cum tibi vile aliquid precipitur, neque tu contradicis, sed iussa facis cum omni mansuetudine & obedientia, tunc fit hoc ad profectum: & hoc est contentum sui ipsius habere. Paucisque interiectis, Humilitas est nihili se ipsum existimare, & propriam voluntatem in cunctis amputare, ita vt sis in cunctis subiectus, & intrepidè ac constanter feras quidquid euenierit. Hæc est vera humilitas, in qua locum non inuenit inanis gloria, Sed humiliter loqui, arrogantiam præ se fert, & magis nocet, quam prodest: sed sufficit dicere, Ignosce, & ora pro me. Immo etiam sanctus ipse Chrysostomus huic sententiæ suffragator accedere videtur, quando monet; Propterea te humilias, vt superbiam euites. Si igitur per humilitatem in superbiam incidis, melius fuerit non humiliare te metipsum. Quid hinc dicemus? tantis enim viris fidem abrogare hominis fuerit, nec prudentis, nec modesti satis: at ecce affirmando; & omnium bene currentium retardabitur impetus, & ignauo torpori patrocinium paratur, & virtutum omnium initia propterea redduntur inaccessa, quod incipientium exercitationes alicunde mutilæ, ac næuo aliquo insperæ vitiari solent, essentque prætermittendæ, si omne omittendum foret vnde fortassis vitiosum quidpiam emergit. Quid? nonne rectè factorum insidiosa comes, ac nonnumquã interemtrix esse solet vana gloria? ergo ne illius formidine otiosi nihilq; audèdo torpebimus? & vbi istud Sanctorum toties decantatum apophthegma: Nec propter te cæpi, nec propter te desinam? sin autè quantumlibet obstrepente illa audemus, cur non pariter humiliora tætemus, licet inde vanæ de nobis opinionis leuior sensus irrepat? Vt igitur hæc conciliaris & ex ratione ritè obseruari queant, subsidio fuerit virtutum omnium moderatrix & regina discretio, quã à tantis illis viris etiam hinc commendatam fuisse crediderim: ad eamq; spectare, vt locorum, personarum, morisque atq; consuetudinis ratione perspecta, nihil insolens, nihil intractabile fiat, nihil præceteris affectatius adhibeatur. Si enim quapiam ex parte modum excederis, quàm facile est, vt vana gloria, quæ ipsis etiam rectè factis adnascitur, id quidquid peractum est inferuiat? Docuerat, & præclare, idem Dorotheus, duo esse superbiæ genera; monasticum, atque sæculare: Sæculare definit, quando ex iis rebus insolescimus, aut nos ceteris præferimus, quas ij qui communem & vt aiunt, sæcularem vitam degunt, magni ducere, ac inde se reliquis præferre solent: quare, isto sæcularis superbiæ morbo laborabit is Religiosus,*

Tom. 1.
orat. de
hum.

Doctrin. 2.

qui

qui se alteri præferet, quòd ditior, pulchrior, ornator, doctior, nobilior sit, quòd monasterium aut institutum antiquius, celebrius, numerosius, abundantius, honoratius incolat: quippe hæc sunt quæ permagni ducere, & ob quæ aliis præponi solent, qui communi lege civilem inter homines vitam degunt. Eòdem quoque spectant, gloriolæ quædam è naturæ dotibus captaræ, vt à voce gratiore, cantu modulatiore, contentiore psalmodia, nitidiore atque comiore ministerio, & id genus pluribus; quæ licet Religionis magis propria sint, laudè tamen ab aliqua non Religiosa, sed naturali, seu sæculari industria vendicant. At monastica superbia est, cum ex eo laudem sibi quis arrogat, quod non solet aliunde laudari, quàm quòd sit virtus, virtutisve, vel similitudinem induat, vel partes explere videatur: vt quando ieiuniis, vigiliis, humicubationibus, obsoleto vestitu, incomta barba, sordibus affectatis, caloris & frigoris patientia, & eiusmodi rebus quispiam efferretur: *quando*, inquit idem auctor, *adipiscenda gloria gratia, quis humiliatur.* Additque, *licere, (si omnino glorandum) monasticè potius, quàm mundanè gloriari.* Quibus verbis innuit, modicam quamdam è rebus bonis gloriam, non admodum obesse, quin & nonnumquam, ijs qui incipiunt, non secus prodesse posse, quàm solet, vel paulò copiosior imber, vel stercoreatio pinguior, tenello & recens sparso semini adminiculo esse, ad facilius & copiosius germen proferendum.

C A P V T XXX.

Sitne è sanctis & vilibus, quàm è profanis & vanis minùs periculosa gloriatio?

AT ecce, dum superiorem dubitationem soluere putamus, ac necdum plànè soluimus, in implexiore inuoluimur, quam tamen euoluerè necesse est, Sitne è sanctis, quàm è profanis vanisq; rebus minùs periculosa gloriatio: quod asserere hic videtur Dorotheus, & vt probè intelligatur non parù refert. In quo existimo spectandum esse gloriationis modum, & ex quo sine, quibus in hominibus oriatur. Est enim quædam gloriatio, qua ex rei benè gestæ bonitate delectationem haurimus, laudemq; nos promeritos esse credimus, & ex istius laudis amore, quamquam non solo, neq; præsertim, incitatur tamen, & ad eadem agenda alacriores reddimur, ita vt primò & maxime istius rei benè gestæ bonitate moueamur; at non sola, sed quia inde in nos aliquid laudis redundare animaduertimus, laterq; etiamnum in animo nostro vitiosus nostri amor, & gloriolæ cuiusdã vana cupiditas; hominum animis, vel naturæ, vel educationis atque consuetudinis corruptione sic insita, vt viri ingenij acumine præcellètes affirmarint, esse veræ virtutis fructum honestissimum gloriã, vix inueniri qui non

*Cic. in Pis.
l. i. off.*

quasi

quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. Et quidē quamdiu illa tantum sequitur, aut præclarè factis comes accedit, quiddam habet imperfectum, ac pedetentim recidendum, nondum tamen planè venenatum, & vitalem succum virtutis elidens. In ijs autem qui stadium virtutis ingressi, Incipientium nomine censentur, frequentior vberiorque reperitur, neque acrius eos comprimere conuenit, sed potius probari & laudari quòd iam tandem meliora respiciant, abductumque à voluptatibus, & parum honestis rebus animum, ad iusta & honesta sapienter fortiterque traducant. Plantis teneris, luxurians folium indulgemus, at vbi induruerint, ad vitum rescabuntur: decet, vt qui nouè meliora spirant, gloriam è rectè factis, quasi humanam quamdam honesti lucem, spectare non inuiri aliquamdiu sinantur, donec robustiore ad æternam & interminam lucem mentis oculo, caliginosum hoc vitæ spiritualis crepusculum spernere, solaque diuinæ maiestatis claritate, quasi meridiano splendore regi atque collustrari appetant. Hæc igitur prima sunt incunabula, prima rudimenta virtutis, quæ vt non omnino laudat, sic non penitus rejicit Dorotheus, vt potius ab eo quod honestum est, quàm quod vanum & iactabundum gloria capretur, paupertatèque, humilitatem, obedientiam, diuitijs, nobilitate, licentia, gloriosiore putemus.

At perniciosissima hæc esca fugienda est, vix erit vt non etiam emoriatur si diutius laudi immorabitur virtus: etenim nescio quo pacto, fit tamen, vt mentium, huic deliciario humanæ gloriæ philtro epotando insuescentium, palatum sic ebrietur, vt eiusmodi laudes & ardentissimè & impatientissimè semper sitiant, honestique ac decori eum solum reliquum habeant sensum atque gustatum, quem appetentia gloriæ deserit. Hinc iam ad errorem longè priore grauiorem prolabantur, vt in omni actione gloriæ seruiant, eam vndiq; venentur, ad hunc vnum scopum colliment, ad agendum cessandurque moueantur. De quibus omnino loquebatur Dominus cum diceret, *Exterminant facies suas vt pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Quippe ante docuerat, Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus vt videantini ab eis; alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in calis est. Quàm stultum & deplorandum, si pro summa inanitate popularis auræ, æterna Dei nostri felicitate, sanctorumque omnium societate excidamus?*

Equidem video, vt perfunctorij mentium nostrarum indagatores, & bonorum nostrorum creduli, nobis imponimus, multi erunt, qui se confestim, heruim sic gloriam appetentium, numero eximent, quod vtrinam verè faciant! Mihi verò iustius videor vereri, ne tantò inextricabilius eius cupiditate vincamur, quominus eam agnoscendo, minus cauent, iamque sensus ipse diuturnitate malinimia obstupuit. Subtile malum est, quod fibris, & plurimis, & tenuissimis impletur, quod euulsiße summorum est ac sanctorum perillustrium virorum, vt non dubitauerit asserere D. Augustinus, *Tanto est quisque Deo similior, quanto ab hac immunditia, hoc est à laudis cupiditate, mundior. Quæ in hac vita, etsi non funditus eradicatur.*

Math 7.

lib. 5. de Ci.

iii. c. 14.

dicatur ex corde, (quia etiam bene proficientes animos tentare non cessat) saltem cupiditas gloria superetur dilectione iustitia. Vt, si alicubi iacent, qua apud quosque improbantur, si bona, si recta sunt, etiam ipse amor humana laudis erubescat. Et cedat amori veritatis.

In hoc igitur diligentius intendendum est, ut ne vires maiores cupiditas gloriae sumat: ubi enim dominari coeperit, virtutis & sanctitatis regnum omne subvertit, nihilque vel dicitur, vel cogitari turpius potest, quam si ea quae soliditatis & firmitatis plurimum habere debet virtus, seruire dicatur gloriae, quae si non improbitatis, at vanitatis & inconstantiae habet plurimum, tota quoque ex incerto, turgido inflatoque, conflat. Hic autem gloriationis modus, a superiore longe diuersus est: quippe in priore, cupiditas bene agendi praecedebat, proxime sequebatur bona actio, cui comes adhaere secebat gloria; huius autem & compescenda sunt illecebrae, & non admodum pertimescendus aduentus: cum enim re iam constituta, & aliunde rite perfecta, quasi foris & extra numerum accedat, nequit id quod firmatum iam stabilitumque est, propterea eueri: ipse quidem gloriae appetitus vitiosus esse potest, at rem iam factam vitare non potest. Si tamen ad blandiendam, t. eneriore quam par est amore complecteris, facile, quod ante monui, in posteriorem & perniciosiorem hanc gloriae cupiditatem incidis, quae comitandi vel subsequendi impatiens, ubique ambit praerire, ut non iam quid rectum, quid honestum, sed praecipue, sed maxime, quid gloriosum sit futurum quaeratur. Adeo scilicet magnum bonum gloria iam creditur, ut ipsa praeter ceteris quaeratur: hoc autem ubi persuasus fueris, primo quidem id spectabis, ut a rebus non omnino & aperte malis oriat, at mox ad id quoque facies gradum (si casus aut praecipitium potius sit dicendum) ut vnde cumque gloriam captes, id quoque omne expectandum pures quod cum humana gloria sit coniunctum, ea vero omnia fugienda quae vanae hominum existimationi repugnant. quo nescio an aliquid vnum esse possit verae virtuti, sanctitati, Christianaeque fidei: magis aduersum, magisque, ut

Ioan. 1. &
12. v. 43
apud D.
Aug. sup.

idem loquitur Augustinus, inimicum: adeo ut propterea diceret Dominus, *Quomodo potestis credere, gloriam ab invicem expectantes, & gloriam qua a solo Deo est, non quaerentes?* Item de quibusdam qui in eum crediderant, & verebantur palam confiteri, ait Evangelista: *Dilexerunt gloriam hominum, magis quam Dei.*

Iam vero ex hac tanta gloriae cupiditate, qua fit ut ipsa velut ingens quoddam bonum diligatur, in alia etiam deteriora delabi cōtingit, nempe ut simulatione, fictisque iactationibus virtutem ementientibus comparetur, ut non è virtute gloria, sed è gloria virtus aestimetur, ut denique (quod longè pessimum & calamitosissimum est) pro verarum virtutum actionibus, quae longè longius exalant, aduocentur & subrogentur fucata omnia, id quoque quod in specie sanctum & laudabile videtur, re vera profanum, vitiosum, execrandum sit, totumque vanissima superbia feruiat: id quoque tantò immedicabilius, quòd mentis oculos excecante vanitate, gloriaeque dulcitudine, ac honesti specie illudente, etiam sibi virtutis aliquid spondere praesidunt.

Enigitur quibus incrementis gloriae cupiditas augetur. Primum est, vt suo gradu contenta, comitetur, aut sequatur potius virtutem. Inde, si lenius excipitur, insolescit priorq; praecedere ambit; quod si assequatur, ecce virtutem loco mouit, nec iam virtuti, sed gloriae seruietur. Hinc, primo verecundior, non omnino mala sectabitur; at moxposito pudore, vnde cumque, licitis & illicitis, bonis & malis perinde vtetur, dum tantum seruire gloriae possint. Quo fiet, vt neque simulata, & ficta perhorrescat, imò sit futura, fingendi, vultumq; ponendi, & murandi, artifex peritissima: atq; hinc, nihil ex virtute, ex ratione, sed ex gloriae spe cuncta metiatur; sanctis ipsis, & praeclarissimarum virtutum actionibus, ad aucupandos etiam anicularum rumusculos abutatur, cumque tantopere superbia, vitiorum omnium pessimo, intabuerit, praefidatamen, vanisque credula laudatoribus, haud modicum sibi verae virtutis inesse putet. Sed haec ad nodum supra positum euoluendum sint satis.

Hinc enim satis patet sentiendum esse, moderatam quandam gloriationem, quae ex rebus & exercitijs sanctitatem virtutemq; redolentibus oriatur, illi praestare quae ex vanis & futilibus ducitur: qui enim ob rem bene gestam gloriatur, bonum & rectum in pretio habet; at qui vanis vel etiã malis rebus gloriatur, aut omnem pudorem posuit, aut etiam peruersis iudicijs, à vero & recto abducitur. Et quidem ita se res habet, quamdiu gloria, vel comes, vel consuetaria factorum est, at vbi ipsa praecesserit, euersoq; recti ordine imperarit quae parere debuerat, tum quidem pessum eunt omnia, tantaque perturbatione miscentur, vt non facile dici queat quid primum, quid deum sit in malis postremum: at tamen fidenter audeo dicere, eam esse omnium pessimam gloriationem, quae ex sanctitatis, humilitatis, & virtutum vsurpata affectatione conquiritur; eò quippe peruenit amentia, vt rebus longè praeclarissimis & diuinis, ad inanissimarum cupiditatum expletionem abutatur, cumq; iam sribundo gloriae ardore sic exarsit, vt summas res illas, quaeque supra hominem, & supra omnia humana sunt, ipsius quoque Dei, ficta omnia introsipientis, oculos laudum delicijs posthabeat, poteritne in eius hominis animum vlla sinceri & honesti vera species illabi? Quid potius in illum, quam illud summæ Veritatis quadret: *Si lumen quod in te est tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantaerunt?* Math. 6. Si humiliatio quae in te est, superbia est, si virtus vitium, si veritas mendacium & simulatio; ipsa superbia, vitium, mendacium, quantum & quam execrandum erit? Hinc in voragine flagitiorum omnium foedissimas prolapsos legimus, qui magni videbantur, posterisq; lugendum & tremendum exemplum fuisse, vt omnis affectatio, nostrique iactatio formidetur.

Quod si nobis persuasissima, & sincerè in opratis fuerit humilitas, intelligemus vera esse quae dixit Dorotheus, de ijs qui cupiditate gloriae perciti, magis videri, quam esse volunt humiles, ideoque humiliã vsurpant, vt de humilitate laudentur; summisionem in verbis & sermone ostentant, cum ipsi se in animo vana sui opinione efferant, cumq; suos cogitatus & conatus eò conferant, vt laudem

ab hominibus reportent, in conspectu tantum hominum, & coram eis quostalia magni ducere putant, ea exercent; magni aliquid perpetrasse se credunt, alijque idcirco se præferunt; quid alij de ipsis credant, anxie quærent, & hinc inde varia hominum opinione cruciantur.

CAPUT XXXI.

Quomodo sint assumenda vilia.

ERgône, inquires, istiusmodi imperfecto viro non sunt humiliora completenda? Equidem ea mente, ut de gloriatur, vel hominibus placeat, nequaquam suscipi conuenit, longeque præstat ab eis abstinere, quam sic & rebus optimis abuti, & inolitum vitium, tum assuefactione, tum virtutis assimulatione firmare. At in facili est, ut qui eiusmodi morbo laborat, eandem rem teneat, aliofium tantum mente conuersa; eadem humiliora vsurpet, at præcipue, imò tantum ut se ad inferiora deiciat, vilitatem suam agnoscat, ea tractet quibus solis dignus est, si tamen se dignum audet credere. Cum verò ista mente ad horum exercitium accesserit, subinde verò importunior gloriæ cupiditas interpellans lacefferit, tum sanè impetus eius isto clypeo retundat, Nec propter te capis, nec propter te desinam.

Quam in rem nullum aptius occurrit exemplum, quam illud de quo latius Idè D. Aug. D. Greg. l. Mor. 20. c. 12. è cibo & alimentis ductum. Cum enim necessariò vita
l. 4. cont. nostra reparanda & fouenda sit cibus; necessitatem cibi voluptas gustationis
Inl. Pelag. c. allectatur, pronumque est, ut dum necessitati feruitur, voluptati indulgeatur, &
14. necessitatis metas voluptatis inescatio transcendat. quid ergo? an propterea di-
Bern. serm. mensum suum necessitati negabimus? absit: at ratione arbitra fortiter utèdum,
15. de diu. ut refecetur quod nimium est, & intra naturæ modum, voluptas appetentiæ, ac
Etc. benè iori susceptioni, firmiori que ciborum retentioni, nequaquam ingluuiet,
que saturetati inseruiat. Idem planè de gloriæ aculeis est censendum: sicut
ut illi subinde, & quoniam ut cibo voluptas, ita virtuti gloria comes accen-
uit. imò verò ut non tantopere vtilitate, quam voluptate cibi tangimur; ita fit
nescio quo pacto, ut imbecilliorum mentium acies, haud paulò minus vero
splendore honesti, quam ficto gloriæ fulgore moueantur. Moueantur igitur so-
lum, at non etiam abducantur; moueantur, at illis moribus ratio sapiens aduigi-
ter, ut & reprimantur semper, & quantum dabitur opprimantur, illorum nos
neque sensus à virtutis exercitationibus absterreat, neque delectatio ad aliquid
sui solius causa adendum admoueat, sed certissima mentis firmitate atque
constantia, quid rectum, quid factum sit opus desiniamus; vbi autem ad ipsam
rei effectiõnem conatum adhibuerimus, magno & intrepido animo seu blan-
dien-

dientem, seu adlatrantem gloriam missam facientes ceptis insistamus, & ad scopum, certa destinatione semel benè positum, irerortis oculis contendamus.

Obseruandum insuper est, non tantùm inanes eos motus extimescendos non esse, dum tibi inuigiles, ne gloriæ solius causa quidquam facias, sed etiam eos ipsos à rerum humilium frequentatione superari; tum quòd humilia humilitatem pariunt, tum quòd ille se ipsum vincendi conatus eos comprimit, tum verò & maximè quòd diuina bonitas fortiter & constanter agenti præstò est. itaque eo diligentius & frequentius sunt humilia usurpanda, quò magis eorum exercitium gloriatione vana impugnat dæmon.

Cautendus item illorum error, qui propterea ab istis abstinere, quòd ab illis exercendis auersos animos nequaquam sentiant. Quòd forsàn non ita est; ipsi enim nobis imponimus: sed ita esse, vel concedamus, errant profectò grauiter, qui donatum vel quæsitum humilitatis ornamentum, otiosum delitere patiuntur: virtus omnis quæ in actione posita est, actionem amat; si non amat, non virtus, at virtutis magis est dicenda simulacrum. accedit, quòd in commune viuendum, necesse est rectè factorum exemplis, vitam bonam exornari. At quando, quàm frequenter, quamdiu, & in quibus, quis in tanta hominum, rerum, institutorum varietate præscribet? Consulat quisque semetipsum, rationes officij, instituti, virium, sancti denique Spiritus impulsus, eiusque cui se regendum dedit consilium audiat, & ex his quid & quouisque agendum sibi sit intelliget.

Tironibus tamen quàm veteranis huiusmodi abiectionum tractatio longè magis est necessaria; quippe his accessio tantùm, at illis, etiam virtutis est affectio, & nisi earum rerum horror ab ipsis primordijs corrigatur, non est cur sera vlla industria superari posse speretur. Itaque D. Basilius de probatione nouiter admissorum agens, docensque quomodo in reliquum vitæ præmuniendi sint, grauiter his verbis nos erudit; *Communis illa est ratio vnumquemque pertentandi, si animaduertatur, Numquid paratus sit libenter ad omne humilitatis genus descendere, misa omni verecundia, ita videlicet, vt sordidissima quæque artificia suscipere non recuset, quandocumque illorum exercitationem vtilem esse ratio suadebit. & mox paucis interiectis; Maximè ei, qui ab splendido aliquo vitæ genere, ad imitandum modestissime humilitatis Domini nostri Iesu Christi exemplum festinat, munera quadam præscribi debent, de numero eorum, quæ illi sordida existimant qui in civili vita versantur. obseruandumque, num in ijs cum omni animi alacritate, non erubescens & inconfusibilem se Deo operarium exhibeat. Cuius rei exempla è sanctis Patribus ducta cum supra posuerim, à repetendis abstinebo.*

Vnum istiusmodi clariores viros, sed & ceteros monebo, diligenter vt videant, non tantùm vt Dei causa, propensè ad humilia se conferant, sed sui etiam apud ceteros contemtionem; quantum licet, & expectant, & lati

complectantur; quod profectò, longè quam humiliorum exercitatio, magis arduum est, & eiusmodi ut ad veram ducat humilitatem, cuius comparanda causa cuncta ista subeuntur. Tum autem sui ipsius contemtionem seruitur, quando sic ea usurpantur, quasi necessarium, minusque voluntarium, & ex alterius præscripto fieret, ex animo nos habendo indignos, reliquumque sermonis, habitus & vitæ modum eiusmodi vilitati, qua decet, conformandò.

CAPUT XXXII.

Quid supradicta humilitatis exercitia ad perseverantiam conferant?

Eiusmodi virtus est humilitas, tamque amplè diffusa, ut eius exercenda plurimæ possint esse rationes & viæ, quatuor tamen eas quas explicui recensuisse contentus, meiple à ceteris continebo. Volentibus, valebunt plurimum, & quod nostræ inscriptionis caput est, perseverantiam dabunt.

Et quidem primo exercitio, quo nihil nobis, Deo verò bona omnia tribuimus, ipsam adeò perseverantiam elucrare, tamque certò videmur, ut constantissime asserere non dubitem, tam eum qui id perpetuò habeat, cadere non posse, quam eum perseverare non posse, qui non habeat: ut enim omnis lapsus à superbia, sui que existimatione ortum ducit, ita diuinæ gratiæ præsidium illis desesse non potest, qui à sui fiducia profus descendentes, in omnibus ab vniuerso liberalissimi Dei largitate sola pendent. Estque istius rei hæc ratio certissima, quòd sit Deus bonorum omnium fons perenne scaturiens, & homo sit malorum, & lapsum, ac perpetuam (si dicere liceat) deficientiæ in deteriora profuuium, quo fit ut horum utrilibet accesserit, eius modum induat, deficientem, inconstantem, elanguidum, quoties ipse sibi præfusus fuerit, at insuperabilem, efflorescentem, & semper vegetum, quoties in Deum abiens, diuino se robore, humilitatis ope munierit. Quapropter, quotiescumque in hoc primo humilitatis exercitio peccatur, perpetuum est & solemne, ut si leuius, si grauius delinquitur, leuiore aut grauiore aliqua secutura prolapsione puniatur: si autem in cuiuscumque rei aggressionem, atque processum, à te plurimum deficiis, maioribus incrementis atque aggragationibus, & firmissimis ad perennandum præsidij roboratis. Experire, & diligentius obserua, qui vales, & ita semper esse comperies.

Alterum humilitatis exercitium, quo nemini nos præferimus, postponimus potius, ferè nititur primo: qui enim sibi nihil tribuit, non videt cur se alteri præferat, vixque ac ne vix quidem fieri potest, ut in hoc secundum impingat, qui in priore non offenderit; cum omnis sui ipsius præ alijs existimatio, quippiam quasi sui iuris & vnde sibi meritò gloriandum sit, assumat; at qui supra de-

mon-

monstrauimus, eum qui sibi sic aliquid adscribit, in primum humilitatis exercitium peccare. Quæ licet ita se habeant, nil tamen repugnat, quin grauius in hoc secundum peccare is possit, quin non nisi admodum leuiter in primum peccet: sunt enim qui offensionum humanarum perquam timidi sunt, qui in hominum opinione momenti plurimum reponunt, qui admurmurantes, tumusculos, velut ingens bonum, cupidè venantur, omnique sinistra existimationis umbra consternati perterrefiunt; hi profectò suarum laudum, & ceteros antecellendi occasionem, vnde cumque oblatam auidè arripiunt, inuitissimi cedunt alijs, vltroque ad existimationis & honoris subicellia prima prorumpunt: sunt, qui licet prima non ambiant, deprimi tamen postponique non ferunt, sibi que non minora quam alijs naturæ, virtutis & gratiæ dona diuinitus esse collata credant. Qui, & similes illorum, furtim semper & clanculum in se quidpiam honoris eius deurgunt, quem totum purissimè in vnum Deum collatum oportuissè; at tamen minùs in eiusmodi usurpationem animum aduertunt, sibi que solis relictis, in seipsis, modicè de se sentiunt, & admodum obnoxie Deo suo se submitunt: sed in homines eo grauius peccant, quo liberiùs putant aduersus eos erigi se posse. inde contentiones, tixæ, dissidia, inde diuturnæ grauesque dissensiones, inde plurimæ in humana vita offensiones, inde repugnantibus ceteris, multorumque exacerbatis animis, ac potissimè puniente Deo, multa secus quàm sperabamus accidunt, euertuntur nostri conatus, amicitia dissiliunt, tanto ambitu quaesitus honor probro inficitur, vita ipsa tota, totumque contubernium votis frustrantibus amarefcit, susceptus vitæ tenor saltiditur; noua, incerta, intuta consilia, perturbatè & inconstanter agitantur. quæ tam sunt constantiæ perseuerantiæque pugnantiæ, quam quæ maximè præsertim vbi de vita sociali & cœnobitica agitur; hæc enim communionem reuera omnium, & quandam cunctotam æquationem exigit, cui nihil aduersus est quam amor excellentiæ, fuga demissionis: ipsoque rerum vsu patet neminem in communi conuictu gratiorem illo hominè esse, qui nusquam contentiosus, nemini se præfert, posthaberi, deque suo iure decedere semper se paratus; potiora ceteris, sibi deteriora deferri, æquis animis patitur; quo fit vt nullum offensionis locum relinquat, omnesque vitæ suæ partes, sibi semper similis in summa mentis æquabilitate decurrat.

Id ipsum quoque à tertio humilitatis exercitio (quod in sui accusatione situm est) planissimè consequimur, omninoque qui reprehensionum vel criminatio- num impatiens fuerit, necesse est, vt in Religiosa, multorumque oculis exposita vita, in graues aliquando perturbationes incidat, & non rara naufragij pericula subeat: quippe in tanta vel spectantium, vel rerum, vel præsidum varietate, Deo quoque ne sua virtuti desint exercitia vigilante, materiamque certamini appa- rante, fieri non potest, quin subinde, vel supra verum exaggerentur leuia qua- dam, vel bene facta detorqueantur in prauum, vel ex probabili coniectura, fal- sum etiam aliquid affingatur. quibus in rebus, nisi nos ipsos reprehendi, accusa-

ri, puniri patiamur humiliter, necesse fuerit, vt graui molestia pressi, gembundi sub onere luceamus; & si nos ipsos accusare nolimus, quam erit acerbum, tristitia, molestia, dissensionisque plenissimum, cum ad singulos aduersos euentus, modò in hunc, modò in illum, molestiarum causa suspiciosè simul & inuidiosè conferetur? Adhuc nihil ita Deum hominesque mitigat, iratos placat, placatos amicat, atque sui humilis & sincera accusatio: vnde id sequitur, vt ei qui ad se accusandum pronus fuerit, Deo hominibusque propitijs, nihil euenturum sit, quod eius in virtute perseverantiam grauius impugnet: ac si fortè eueuerit, protinus tamen tam humili corde, quasi molli tomento exceptum iaculum, idu cassum concidet, animaque, tam ad sui correptionem parata, inferre vulnuse-rubescet.

Quartum denique humili ratis exercitium apertè id efficit, vt in Religiosis minus nullum nobis esse possit ingratum, & numquam vllum Præpositorum nostrorum detrectemus imperium, quo vno maximam ad perseverandum viam contineri nemo non videt.

Atque hæc de humilitate, vsque ad eò ad perseverandum necessaria virtute dicta sunt, det bonus Deus, & humillimus Dominus Iesus, factis consequi, quod quomodocumque verbis persequi dedit. Cum autem dederit, imò & cuius cui dedit, non existimet magnum aliquem se esse postquam ista perfecerit. etenim si diligentius, quæ sunt antè dicta scrutamur, omnis illa quantacumque humilitatis excelitas, non aliud est, quam ipsa pura & pura veritas, & qui se summopere per omnia humilem præstiterit, non fecit nisi quod vilissimam infimamque naturam suam decuit, nec haber quod Domino Deo suo verius, quam Euangelicum illud dicat, Domine, seruus inutilis ego sum, quod facere debui feci, quid præmij repositam non habeo; bonus es, & pro tua bonitate, secundum iudicium diligentium nomen tuum me iudicabis. Si autem isti magni, & præcellsa humilitate spectabiles, ita de se loquuntur, & eò verè sunt loco; quid de nobis miseris dicemus, quo nos loco habebimus? ò lugendam vilitatem nostram teo que lugendam magis, quo minus eam lugemus!